

DUMITRU HURUBĂ

CRIME ȘI STRĂLUCIRE

**AHASVERUS sau JIDOVUL RĂTĂCITOR,
un mit inventat!**

**ALEXANDRU MACEDON,
o marionetă a reginei Olimpia**

**MARIA STUART,
sau nenorocirea de a fi regină**

**SF. PAVEL,
un intrus printre apostoli?**

**MOARTEA LUI SOCRATE -
un asasinat politic?**

DUMITRU HURUBĂ

Crime și strălucire

Coperta: Cristina MORUZ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HURUBĂ, DUMITRU

Crime și strălucire / Dumitru Hurubă. – Deva :
Călăuza v.b., 2004

ISBN 973-8438-30-6

821.135.1-4

DUMITRU HURUBĂ

Crime și strălucire

Editura CĂLĂUZA v.b.

CUVÂNT SENTIMENTAL-EXPLICATIV

Această carte s-a născut în primul rând din dragostea pe care am simțit-o dintotdeauna pentru marile personalități ale istoriei în general, și pentru cei cuprinși în aceste pagini în special. De aceea, în ea am adunat gândurile mele legate de cei pe care, mai mult sentimental vorbind, am încercat să-i aduc spre sufletul cititorilor. În ce măsură am reușit, prezumtivii cititori vor hotărî. La fel de important este pentru mine ca, în acest fel, am reușit să mă eliberez de o povară pe care am purtat-o multă vreme în minte și în suflet. Este motivul pentru care consider această carte drept o răsplată-prinos pentru că Apostolul Pavel m-a învățat și mi-a ajutat să văd cu alți ochi și cu altă minte relația mea cu Dumnezeu; pentru că Alexandru Macedon a sădit în conștiința mea gustul victoriilor obținute cu greu, dar cu atât mai frumoase; pentru că Jidovul rățăcitor m-a învățat că numai speranța și simțământul acesteia ne asigură verticalitatea în fața greutăților; pentru că Maria Stuart, frumoasa regină-martiră a Scoției, mi-a educat voința și mi-a dat puterea să rezist și să renasc ori de câte ori mi s-a părut că sunt la capătul puterilor; suferința ei, în cei 19 ani de detenție, a fost pentru mine cea mai extraordinară lecție de viață; și, în sfârșit, pentru că de la Socrate am luat înțelepciunea de a privi lumea și oamenii cu îngăduința și cu dorința de a-i face, cu puținul de care sunt în stare, mai buni și mai înțelegători unii cu alții, pentru a ști să se lupte cu ei înșiși, dar și cu ceilalți, pentru binele tuturor.

Așadar, aceste microbiografii sunt redarea simțământelor mele de respect și dragoste pentru cei care, într-un fel sau altul, au schimbat în bine soarta lumii...

Fie-le țărâna ușoară și memoria veșnic ocrotită!

Dumitru Hurubă

UN MIT INVENTAT: AHASVERUS

În istoria omenirii există câteva personaje constituinde într-un binom real-fabulos, sau altele, mitico-biblice care, deseori, au reușit să aibă un rol atât interesant și de important în timp, încât au devenit individualități a căror existență a influențat istoria pe largi arii geografice, dacă nu chiar lumea în anumite privințe. Icar, Prometeu, Ulise (și Penelopa), Ghilgameș, Faust, Hamlet, Attila, Don Juan, sau Socrate, Leonardo da Vinci, Giordano Bruno, Galilei... Etc., etc. Să nu mai vorbim de amestecul în treburile omenirii al zeilor și zeițelor care, urmărindu-și interesele, nu de puține ori obscure și, de regulă, neînțelese și ca atare neacceptate de către bieții pământeni, nu se dădeau în lături să sacrifice, machiavelic vorbind, un muritor oarecare. Exemple există, destule, dar nu acesta e scopul rândurilor de față, ci cutezanța de a încerca o incursiune într-o legendă biblico-mitică rămasă până în ziua de azi un teritoriu din care mulți au cules roade, începând chiar cu evangheliștii, fără a lăsa în urmă-le o oarecare limpezime a chestiunii. Este vorba, în speță, de Ahasverus, *evreul rătăcitor*, unul dintre cele mai controversate și mai inexplicabile mituri, deși cu un impact extrem de puternic în istoria poporului evreu, desigur, dar și a creștinismului.

Intrând în problematica temei pe care mi-am propus-o și respectând cronologia strict din punct de vedere biblic, voi (re)aminti că primul evanghelist care lansează germenii întâmplării care avea să devină una dintre cele mai palpitate, simbolice și interpretabile legende, este evanghelistul Matei. Acesta notează: „Pe când ieșeau

afară din cetate (Isus și cei care-l însoțeau spre Golgota, n. n.), *au întâlnit un om din Cirene numit Simon, și l-au silit să ducă crucea lui Isus.*” (Matei, 27: 32). La rândul său, evanghelistul Marcu scrie: „Au silit (subl. n.) *să ducă crucea lui Isus pe un trecător care se întorcea de la câmp, numit Simon din Cirene (...)*” (Marcu, 15: 21); nici la evanghelistul Luca povestea nu diferă decât foarte puțin și aparent fără importanță, doar cu un plus de concretețe: „*Pe când îl duceau să-l răstignească, au pus mâna (id. subl.) pe un anume Simon din Cirene, care se întorcea de la câmp; și i-au pus crucea în spate ca s-o ducă după Isus:*” (Luca, 23: 26); în schimb, ceea ce pare oarecum ciudat, evanghelistul Ioan, nu pomenește deloc de Simon: „... *Au luat deci pe Isus, și l-au dus să-l răstignească. Isus ducându-și crucea, a ajuns la locul, zis al «Căpățânii», care pe evreiește înseamnă «Golgota».*” (Ioan, 18: 16-17). Doar atât.

Nici în cazul primilor trei evangheliști descrierea momentului nu este identică, lucru care, în alt context, nici nu ar avea vreo importanță; aici, însă, da. Să recapitulăm: în Evanghelia lui Matei, Simon din Cirene, întâlnit în drum, a fost „*silit să ducă crucea*”; Evanghelistul Luca ne dă o informație în plus: „*Au silit să ducă crucea lui Isus pe un trecător care se întorcea de la câmp, numit Simon din Cirene.*” Așadar, omul nu era un simplu privitor, ci venea de la lucru, probabil ostenit de munca la câmp, așa că... silirea sa, ca urmare a subînțelesului refuz, nu e greu de crezut, fiindcă e puțin probabil să-i fi convenit, adevăr rezultat și mai clar din Evanghelia lui Marcu: „*Pe când îl duceau să-l răstignească, au pus mâna pe un anume Simon din Cirene și i-au pus crucea în spate ca s-o ducă după Isus.*” Cele două sintagme: „*au pus mâna*”... ” și „*i-au pus crucea în spate*”, nu pot fi interpretate altfel decât ca o forțare, de unde se înțelege clar că omul nu a fost de acord... Refuzul de a-l ajuta pe Isus să-și ducă crucea pe Golgota a avut pentru Simon două consecințe, dacă e să ne oprim deocamdată la varianta biblică a legendei, respectiv forțarea sa pentru ducerea crucii în spate și, lucrul cel mai grav și care a dat naștere legendei, răspunsul lui Isus conform căruia ispășirea păcatului-refuz însemna pedeapsa la nemurire până la

judicata cea de-apoi și rătăcirea pe un drum totdeauna fără capăt. Cel puțin aceasta a fost varianta având drept consecință un fapt extrem de important pentru poporul evreu. Putem să nu dăm crezare acestui adaos despre care nici una din Evangheliile nu pomenește, adică reacția mântuitorului la refuzul lui Simon, considerând-o doar o temă de interpretare absolut logică totuși; fiindcă ne este la îndemână să ne imaginăm drama celui aflat pe drumul spre răstignire, după ce fusese batjocorit de către ostașii pe mâna cărora fusese dat de Pilat: „*Atunci Pilat le-a slobozit pe Baraba; iar pe Isus, după ce a pus să-L bată cu nuiiele, L-a dat pe mâinile lor, ca să fie răstignit. (...) Au împletit o cunună de spini I-au pus-o pe cap(...). Apoi îngenuncheau înaintea Lui, și ziceau: „Plecăciune, Împăratul Iudeilor. Și scuipeau asupra Lui, și luau trestia și-L băteau în cap. După ce și-au bătut astfel joc de El (...), L-au dus să-l răstignească.”* (Matei, 27: 26-31). Evangheliile nu pomenește despre vreo reacție verbală a lui Isus în timp ce era batjocorit, de aceea, pe de altă parte, pare oarecum forțat un răspuns la refuzul lui Simon cireneanul atribuit, mai ales în legendă, lui Isus, în cuvinte care cam sunau a blestem și care nu-l caracterizează pe el din punct de vedere comportamental: „*(...) refuzând să-l ajute pe osândit, acesta îi răspunde că îl va trimite pe un drum fără de capăt, să rătăcească în nemurire până la sfârșitul lumii, gonit pe jos și pe sus, zile și nopți.”* (Mihai Moroianu, *Marii damnați - Variațiuni pe trei teme mitice: Don Juan, Faust, Ahasverus*, Ed. Muzicală, București, 1983, p. 326). Trebuie menționat aici și că Isus doar lui Pilat îi răspunde, la o singură întrebare: „*Ești Tu, Împăratul Iudeilor?*” l-a chestionat procuratorul. „*Da, I-a răspuns Isus, sunt.”* „*Dar n-a răspuns nimic la învinuirile preoților celor mai de seamă și bătrânilor. Atunci Pilat I-a zis: «N-auzi de câte lucruri Te învinuiesc ei?» Isus nu i-a răspuns la nici un cuvânt (...)*” (Matei, 27: 11-13; Marcu, 15: 2-5); Luca, 23: 1-4).

Este locul să menționăm acum un moment care va avea o deosebită importanță în istoria poporului evreu, a cărui semnificație va fi fost deslușită abia mai târziu, prea târziu, și anume: judecata propriu-zisă și sentința de condamnare la moarte a lui Isus

Evident, au urmat batjocoririle și drumul spre Golgota, însă este de reținut un adevăr: Isus nu a răspuns în nici un fel batjocurilor la care a fost supus. În consecință, să luăm în considerare și varianta că el *nu* i-ar fi adresat lui Simon nici un cuvânt, darmita să-i fi dat un răspuns de tăria unui blestem, fapt care ar cam anula legenda cu urmările ei cu tot... Cu atât mai mult cu cât că, din întregul comportament al Mântuitorului, se degajă blândețea, înțelepciunea și înțelegerea față de muritorii cu care intra în contact în orice moment sau situație. Or, să reținem că Simon nu era unul dintre cei care căseau gura la eveniment, ci se întorcea de la munca istovitoare în câmp. În acest context, este plauzibilă lipsa de reacție a Mântuitorului ținând seama că, după cum atestă istoricii religiei, bibliștii în special, crucea cântărea în jur de 70 de kilograme, iar distanța pe care trebuia să fie transportată era între 6 și 7 sute de metri de urcuș... Așadar, povara nu era prea lesnicioasă. Să mai precizăm că ducerea crucii în spinare până la locul execuției nu a fost o măsură nouă sau unică, hotărâtă și aplicată doar în cazul lui Isus; „etapa” făcea parte din pedeapsa aplicată vinovatului: de a-și purta singur crucea până la punctul stabilit pentru răstignire, în cazul nostru, Golgota. Răstignirea fiind punctul culminant și ultim al pedepsei, osânditul era „pregătit” în prealabil cu tot felul de batjocuri și chiar bătăi, aducându-l în acest fel la o stare fizică și morală deprimantă. Evident, din acest punct de vedere, Isus nu a fost o excepție. Dimpotrivă, el a fost ținta celor mai variate și mai ingenioase batjocoriri. Să ne amintim îmbrăcarea într-o haină de culoare stacojie, scuipatul asupra sa, coroana de spini și, în final, ca o culme a umilinței, răstignirea sa între doi infractori-tâlhari. Una peste alta, drumul crucii nu era unul cât de cât circulabil pentru o asemenea situație, mai degrabă având rostul de a-l chinui pe ducătorul-vinovat și mai mult, fiindcă, se spune, era compus din ulițe desfundate și pietruite cu bolovâniș care îngreuna foarte mult mersul. Însuși Isus a căzut de trei ori epuizat de suferință și sub greutatea crucii. A treia oară nu s-a mai putut ridica, acesta fiind momentul când țăranul Simon a fost obligat de oștenii lui Pilat să transporte crucea osânditului la răstignire. După cum lesne se poate

observa, întâmplarea parcă s-ar cam termina în coadă de pește. Din puținele informații pe care le avem la îndemână, incidentul s-a stins odată cu răstignirea-moartea lui Isus și nu pare să fi avut mare relevanță nici din punct de vedere biblic propriu-zis, nici ca legendă mitico-laică. Nu pare pe deplin justificată ipoteza conform căreia am putea admite că, datorită acestui presupus refuz de a duce crucea lui Isus, Mântuitorul să-i aplice pedeapsa-simbol, dar cumplită, a nemuririi și a rătăcirii pe un drum fără capăt. Culmea e că nici una din Evanghelii nu pomenește de un asemenea teribil blestem; or, bazându-ne pe sinceritatea și corectitudinea evangheliștilor – în contextul scrierii acestora cu teamă de Dumnezeu –, este puțin credibil ca ei să nu fi redat un orîșicât de scurt dialog Isus-Simon, cu atât mai mult că vorbele Mântuitorului vor fi fost baza de la care începea soarta-peregrinare a poporului evreu. Deci, este clar că nu se leagă ceva în toată povestea. Poate de aceea, în legendele mai mult laice decât biblice, s-a recurs la apariția unui alt personaj, însă cu o structură psiho-simbolică pronunțat apropiată de cea a poporului evreu în frunte cu preoții cei mari ai acestuia a căror poziție împotriva lui Isus este foarte clară. Atitudinea sa reiese din Evangheliile lui Matei (27: 15-25), Marcu (15: 10-14), Luca (23: 15-25). În sprijinul afirmației de mai sus, ne putem folosi de un citat elocvent din Evanghelia lui Matei, care, în același timp, mi se pare a fi mai clar:

„La fiecare praznic al Paștelor, dregătorul avea obicei să sloboadă norodului un întemnițat, pe care-l voiau ei.

Pe atunci aveau un întemnițat vestit numit Baraba. Când erasu adunați la un loc, Pilat le-a zis: «Pe care voiți să vi-l slobozesc? Pe Baraba sau pe Isus, care se numește Hristos?» Căci știa că din pizmă dăduseră pe Isus în mâinile lui. Pe când sta Pilat pe scaun la judecată, nevastă-sa a trimis să-i spună: «Să n-ai nimic a face cu neprihănitul acesta; căci azi am suferit mult în vis din pricina lui.» Preoții cei mai de seamă și bătrânii au înduplecat noroadele să ceară pe Baraba, iar pe Isus să-L omoare. Dregătorul a luat cuvântul și le-a zis: «Pe care din amândoi voiți să vi-l slobozesc?» «Pe Baraba», au răspuns ei. Pilat le-a zis: «Dar ce să fac cu Isus care se numește

Hristos?» «Să fie răstignit», i-au răspuns cu toții. Dregătorul a zis: «Dar ce rău a făcut ?» Ei au început să strige și mai tare: «Să fie răstignit!»

Când a văzut Pilat că n-ajunge la nimic, ci că se face mai multă zarvă, a luat apă, și-a spălat mâinile înaintea norodului, și a zis: «Eu sunt nevinovat de sângele neprihănitului acestuia. Treaba voastră!» Și tot norodul a răspuns: «Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri.»” (Matei, 27: 15-25).

Să ne oprim puțin asupra ultimei părți din prezentul citat și anume când Pilat aruncă acel „*Treaba voastră*”, care, cu alte cuvinte, este un fel de amenințare/înștiințare teoretică a ulteriorului și simbolicului „spălat pe mâini”. Și ultimul element, extrem de important și care va avea o singură și cumplită tragedie: pedepsirea întregului popor evreu prin sortirea sa unei existențe fără țară și a rătăcirii continue pe un drum fără capăt. De-a lungul veacurilor, istoria a confirmat acest adevăr trist...

Așadar, din punct de vedere biblic, sau mai corect spus evanghelic, lucrurile se opresc aici; nu însă și la nașterea cel puțin a unei legende care poate avea, la rândul ei, rădăcini în realitatea biblică, deși nesigure... După cum bine se știe, Isus, în prelegerile sale se folosea deseori de pilde, metafore, simboluri și aluzii mai mult sau mai puțin transparente sau directe. În acest context nu este deloc greu sau greșit ca, încet-încet, pe un astfel de fond, să se fi născut interpretări ale momentului premergător judecății și pedepsirii care, după o vreme, să ia formă de legende, aici putând fi circumscrisă perfect și legenda/mitul jidovului rătăcitor care a supraviețuit veacurilor sub numele de Ahasverus. Acceptând și această variantă pentru discuție, să ne întoarcem, cu „ajutorul” celui roman popular german din evul mediu la ziua și momentul proces-drum-răstignire...

Așadar, acolo, în momentul obligării-preluării crucii, s-a petrecut ceva care mult timp a lăsat loc de interpretări mai mult sau mai puțin reale, unele chiar fanteziste, sau, de ce nu ?, științifice. Simon era un țăran evreu, adică, în ultimă instanță, reprezentantul poporului care

nu numai că a fost de acord cu osândirea la moarte a lui Isus, dar a și provocat-o apoi prin celebrul proces acceptat de Pilat și întărită cu sentința dată de acesta. Să fi gândit Simon altfel? Să fi simțit, totuși, milă față de batjocoririle la care era supus Mântuitorul și, într-un moment de solidaritate umană, să fi acceptat fără crâcnire ducerea crucii? Ce alt motiv să fi avut? Să deschidem o mică paranteză: Goethe, preluând desigur informația din susmenționatul roman popular german, scrie: „... tulburarea lui Ahasverus a crescut când Iuda, care numai în aparență îl trădase pe Domnul său, se ivește în atelierul cizmarului (subl. D. H.) și, deznădăjduit, povestește jelindu-se, fapta lui...” (...). Și cu câteva rânduri mai jos: „Când Isus, dus la moarte, trece prin fața atelierului cizmarului, are loc cunoscuta scenă în care Mântuitorul cade sub greutatea crucii și Simon din Cirene se vede nevoit s-o ducă mai departe. Ahasverus se desprinde atunci din mulțime și, după obiceiul oamenilor cu mintea ferecată, care atunci când văd pe cineva nefericit din propria lui vină, nu simt compătimire, ci, împinși de un nepotrivit sentiment al dreptății, sporesc răul prin învinuiri, el îi iese înaintea și repetă toate avertismentele lui mai vechi, transformându-le în acuzații violente, așa cum se simțise îndreptățit în iubirea lui pentru cel ce suferea.” (Goethe, *Poezie și adevăr*, vol. III, Editura pentru literatură, 1967, p. 229). Din acest citat se desprind trei chestiuni foarte importante: a) apariția unui personaj despre care niciunul dintre cei patru evangheliști nu pomeneste – Ahasverus; b) ciudat: trădătorul Iuda i se plânge tocmai unui cizmar oarecare de fapta sa; c) nu se pomeneste, de asemenea, nicăieri, de vreun conflict mai vechi între Ahasverus și Isus, de fapt, în nici una din evanghelii nu este pomenit numele *Ahasverus*. Pe aceste trei motive se poate încerca o analizare mai atentă a întâmplării, însă, este destul de clar că, fiind vorba despre un roman popular, deci bazat pe oralitate și legende, chiar mitico-biblice fiind, tot angrenajul alunecă spre apocrif, spre un fabulos de-o anumită spectaculozitate și-atât. „Ahasverus, scrie în continuare Goethe, pe care această întâmplare nu-l făcuse deloc mai blând, îl copleșește cu învinuirile sale pe fostul apostol și-l înveninează mai mult, așa că acestuia nu-i mai rămâne

decât să se spânzure în grabă.” (op. cit. p. 229). Urmează punctul culminant al momentului: pătrunderea lui Ahasverus în piața unde se afla Isus, căruia îi aruncă în față cele mai grave jigniri și „*acuzății violente*”. (id. p. 230). După ce își exteriorizase revolta și plecând, „*Ahasverus își întoarce ochii și aude atunci cuvintele: «Rătăci-vei pe pământ, până când mă vei afla cu chipul acesta»*” (ibid.). Într-adevăr, fața lui Isus avea o strălucire aparte, datorată unei transfigurări divine, ceea ce l-a făcut pe Ahasverus să-și regrete fapta care, mai apoi, l-a dus la îndelungata-i rătăcire prin condamnarea la nemurire, de fapt la o veșnică peregrinare.

Întâmplarea n-a rămas fără urmări; dimpotrivă, de-a lungul istoriei i s-au dat diferite interpretări, ea circulând mai mult în interiorul ideologiei creștinismului fără a putea fi depistată în regim... biblic – începând chiar cu numele jidovului Ahasverus și, în orice caz, fără cine știe ce semnificații. Printre primele abordări ale subiectului de pe o poziție... laică, a fost apariția la 1602 a unui roman popular german, amintit mai sus, numit *Jidovul rătăcitor*, unind în paginile sale câteva legende medievale prelucrate și adaptate necesității alcătuirii volumului. În *Dicționar Enciclopedic Ilustrat* (DEI), (Ed. Cartier, 1999, p. 1122), Ahasverus este prezentat succint și nesemnificativ, informația despre el fiind luată din același roman popular german care este și menționat de altfel. Dar iată definiția sa cf. DEI: „*Personaj enigmatic în legendele medievale germane. Numit jidovul rătăcitor, într-un roman popular din anul 1602. Condamnat la nemurire și la veșnică neodihnă pentru ocară adusă lui Isus pe drumul Golgotei.*” Deducția e simplă: de fapt, datorită acestui nou personaj încep necazurile prin veacuri ale poporului evreu. Întrebarea este, însă, cine este și de unde a apărut acest Ahasverus? În Biblie acest nume este pomenit de **Estera**: „*Era pe vremea lui Ahașveroș, al aceluia Ahașveroș care domnea de la India până în Etiopia. (...) Împăratul Ahașveroș ședea atunci pe scaunul lui împărătesc la Susa, în capitală.*” (Estera, 1: 1-2); apoi de **Ezra**: „*Sub domnia lui Asuerus, la începutul domniei lui, au scris (vrăjmașii, n. D. H.) o pâră împotriva locuitorilor din Iuda și din Ierusalim.*” (Ezra, 4: 6); și, în sfârșit, de **Daniel**: „*În anul dintâi al lui Darius, Fiul lui*

Ahașveroș, din neamul Mezilor, ajunsese împărat peste împărăția Haldeilor.” (Daniel, 9: 1). Ultimele citate nu sunt deloc favorabile nici măcar unei întâlniri accidentale între Isus și Ahasverus – n-are rost să mai vorbim și despre vreo altercație... Și totuși, nu ne putem opri aici, fiindcă, din alte surse, Ahasverus „*este figura care simbolizează «evreul răătăcitor» care este obligat să cutreiere fără odihnă toate țările lumii ca întruchipare a poporului său risipit. Informațiile creștine privitoare la vina pentru această soartă l-au transformat într-un cizmar din Ierusalim, care, cândva, a refuzat cu cruzime să-i ofere lui Isus, care își începuse Drumul Crucii, o bancă pentru odihnă, motiv pentru care a fost blestemat să pribegască veșnic până în ziua Judecării de-Apoi.*” (Hans Biedermann: *Dicționar de simboluri*, Ed. Saeculum I.O., București, 2002, p. 14). Iată că varianta Ahasverus biblică și cu varianta Ahasverus din mitologie se cam bat cap în cap, fiindcă, după Estera, Ezra și Daniel (citați mai înainte), personajul a fost nici mai mult nici mai puțin decât împărat, pe când în Dicționarul lui H. Biedermann el apare ca un simplu spectator, drept că „*transformat*” în cizmar, dar fără să se menționeze și din ce altă meserie sau ocupație. Personal nu cred că era atât de simplu ca un împărat, recunoscut ca atare și de Biblie, să fi fost supus unei asemenea înjosiri. Mai degrabă și mai credibilă este varianta propusă de V. Kernbach: „*AHASVERUS, Evreu răătăcitor, dintr-un mit de origine incertă; Ahasverus ar fi fost condamnat la nemurire, la veșnică peregrinare și la limitarea cheltuielilor de trai (5 gologani, reapărând în pungă îndată ce erau cheltuiți), fiindcă l-ar fi jignit pe Isus Christos când acesta urca pe Golgota. Unii cercetători socot mitul izvorât din mitica budistă, alții îl identifică pe Ahasverus fie cu Iosephus Cartaphilus, aprodul lui Pontius Pilatus, fie cu un personaj din misterele religioase ale catolicismului medieval, Malchus. E mult mai posibil însă ca o anume ideologie eclesiastică medievală să se fi folosit într-adevăr de un mit oriental migrant, despre peregrinii arhaici penitenți, ajuns la această formă fie prin sincretism natural, fie prin adaptare mitografică literară*” (V. Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Ed. Albatros, 1983, pp. 33-34). Da, ne este cu mult mai la îndemână această variantă, deși, nici din punct de vedere etimologic nici

semantic, nu aflăm cine știe ce detalii; atâta doar că, de această dată, toată povestea este „aruncată” în mitologia orientală în general sau, ceva mai concret, în mitologia budistă. Chiar a existat o legendă armeană după care, atunci când Isus este scos din pretoriu și își începe drumul spre Golgota, Cartaphilus îl îndeamnă cu asprime batjocoritoare să meargă mai repede, cuvinte la care Isus răspunde că mersul său respectă vrerea lui Dumnezeu, în timp ce „*tu vei merge până la venirea mea.*” Blestemul nu s-a redus doar la atât, ci continuă: „*ori de câte ori atingea suta de ani, cădea într-un fel de somn din care se redeștepta întinerit, revenit la vârsta de la care își începuse pedeapsa. Foarte curând Cartaphilus s-a convertit la legea creștină, primind botezul din partea lui Ananias – același care îl botezase pe Apostolul Pavel – și care-i va schimba numele în Iosif.*” (M. Moroianu, op. cit. p. 334). Ori pe noi ne interesează cine a fost, de fapt, acest Ahasverus: un privitor oarecare transformat în cizmar (de ce tocmai în cizmar?) și pedepsit pentru că „*a refuzat, zice Biedermann, cu cruzime să-i ofere lui Isus, care își începuse Drumul Crucii, o bancă pentru odihnă, motiv pentru care a fost blestemat să pribegască veșnic până în ziua Judecării de-Apoi.*” (op. cit.)?

Mai în glumă mai în serios, este de-a dreptul fabulos să i se pună în spate unui personaj important – „... *Ahașveroș, al aceluia Ahașveroș care domnea de la India până în Etiopia. (...) Împăratul Ahașveroș ședea atunci pe scaunul lui împărătesc la Susa, în capitală.*” (cit. **Estera**), marele păcat al peregrinării evreilor pe un drum fără capăt. Era, totuși, un împărat! În această situație, bineînțeles că nici lui Biedermann nu i se poate acorda credibilitate, doar dacă sursele sale de informație nu le-a făcut cunoscute în totalitate – dar ce motive să fi avut ?

Dar, categoric, este vorba despre o simplă coincidență de nume!

Personal consider că e cu mult mai logică următoarea variantă: pentru un țăran sosit de la munca pe câmp, silirea ducerii unei poveri de 70 de kilograme (crucea) pe cca. 700 de metri de urcuș, și un drum desfundat, nu putea fi un motiv de bucurie. Astfel nu ar fi de mirare, ba chiar explicabil, ca el să se fi revoltat, sau să-i fi adresat lui Isus cuvinte jignitoare, mai ales fiindcă soldaților romani nu li se putea opune... În ceea ce privește numele de *Ahasverus*, acesta poate

fi o invenție care a prins și a luat amploare cu precădere în legende și-apoi în acel roman german de la începutul secolului al XVII-lea... Că altfel, nici soldații romani, cât or fi fost ei de... romani, tot nu ar fi cutezat să-l pună pe împăratul Ahasverus să ducă crucea lui Isus! De fapt, totul se transformă într-un poveste simpatică, o fabulație, pentru că următorul adevăr anulează din start ipoteza conform căreia Ahasverus = Jidov rătăcitor: Ahașver/Ahasverus/Xerxe I, a trăit între anii 519-465 (î. Chr.) fiind suveran al Persiei (485-465) ca fiu și succesor al regelui Darius I, deci participarea sa la „drumul crucii” este definitiv exclusă. Poate fi acceptată varianta logică a unei coincidențe de nume și, deci, putem afirma, fără dubii, că este vorba despre o cu totul altă persoană „*Având casa pe traseul micului cortegiu ce tocmai se apropia în drum spre Golgota, Ahasverus putea urmări din prag ceea ce se petrecea afară. Ahasverus refuzând să-l ajute pe osândit, acesta îi răspunde că îl va trimite pe un drum fără capăt, să rățăcească în nemurire până la sfârșitul lumii.*” (Mihai Moroianu, *Marii damnați...*, Ed. Muzicală, 1983, p. 326). O întrebare vine de la sine: de ce acest incident, la urma urmei cu repercusiuni extraordinar de importante pentru poporul evreu, nu apare menționat în niciuna din Evanghelii? Nu știu de unde a luat M. Moroianu informația în cauză, pentru că nu menționează nici în bibliografie (deși problema este extrem de importantă, dar, fără o argumentare clară și solidă, ea devine în egală măsură vulnerabilă, poate chiar mai mult: lipsită de orice suport logic. Totuși, se pare că singura certitudine și implicit variantă credibilă este aceea că singurul Simon din Cirene a fost cel care l-a ajutat pe Isus la ducerea crucii, noi admitând ca simplă și fără cine știe ce pretenții, ipoteza că țăranul a fost obligat la aceasta abia după ce Ahasverus refuzase...

Însă el, Ahasverus, rămâne, totuși, un personaj misterios în sine, creat și „botezat” în câteva legende populare, mai ales germane, care simbolizează „jidovul rătăcitor” condamnat la nemurire și la veșnică peregrinare pe un drum mereu fără capăt... Despre care, însă, repet: nu doar evangheliștii nu pomenesc, ci și Sf. Pavel – ceea ce e de mirare...

ALEXANDRU MACEDON ȘI MAMA SA OLIMPIA

În anul 356 î.e.n., se năștea unul dintre cei mai importanți conducători de oști și strateg militar, cunoscut în istorie sub numele de Alexandru Macedon. De-atunci au trecut aproape două milenii și jumătate, dar și astăzi incită rapida sa ascensiune spre prim-planul celebrității, dacă avem în vedere, însă, că la numai 14 ani ajunsese ofițer posedând o inteligență sclipitoare și o cultură filozofică solidă în calitate de elev al unuia dintre cei mai mari filozofi ai lumii: Aristotel. Rezumând, am putea spune că Providența făcuse efortul investirii în el a tot ceea ce putea servi la rotunjirea unei personalități proeminente. În acest context, nu e de mirare că la numai 20 de ani devine rege al Macedoniei ca fiu și, firesc, moștenitor direct al lui Filip al II-lea. Totul pare normal. Doar pare, fiindcă lucrurile s-au petrecut într-un anormal care proiectează momentul în plin roman polițist cu tot arsenalul de intrigi, viclenii, teroare, crime etc.

Întorcându-ne puțin în timp, trebuie să spunem că fondatorul Imperiului Macedonean, regele Filip al II-lea (382-336 î.e.n.), a domnit între anii 359-336, timp în care și-a demonstrat talentul și inteligența, iscusința diplomatică și abilitatea ca om de stat, calități care au contribuit substanțial la înfăptuirea unor reforme militare și economice ce au dus, în ultimă instanță, la ridicarea statului macedonean la rangul de mare putere a lumii antice grecești. Ajunsese un bărbat cu mare putere politică, bogat și încărcat de glorie la cei 46 de ani; era căsătorit, avea deja un moștenitor, astfel că împlinirea, să zicem așa, îi era deplină și nu-i mai rămăsese decât să-și administreze imperiul asemenea unui bun gospodar pentru a se bucura de o

bătrânețe liniștită. Îl obosiseră, probabil, și mulțimea de campanii militare și războaiele...

Această hotărâre, mărturisită sau nu, a nemulțumit-o, însă, pe soția sa Olimpia. În orgoliul său de femeie ajunsă pe primul rând de scaune la spectacolul istoriei, ea dorea să fie rezervată loja de onoare pentru stăpânul lumii. Aceasta i-o și ceruse lui Filip: să devină regele unui imperiu care să cuprindă întreaga lume. Nu a reușit să-l înduplece, dar nici nu a renunțat la acel gând. Discuțiile și dese certuri au dus la creșterea tensiunii în sânul familiei regale, iar situația a culminat cu... a doua căsătorie a lui Filip, existând obiceiul ca un bărbat să aibă mai multe neveste. Cu atât mai mult în cazul unui rege... Noua nevestă și regină, era de-o frumusețe aparte și, bineînțeles, sufletul Olimpiei s-a încărcat, treptat, de germenii geloziei, plus că nu-i trecuse vreodată prin minte că ar avea de suportat vreodată o astfel de umilință. Demnitatea de om, orgoliul de femeie și, mai ales, mândria de regină și le-a simțit compromise atât de grav, încât a luat hotărârea să-l părăsească pe Filip.

Nici nu ajunsese bine în Epir, ținutul său de baștină, că a și început să-și arate colții îndoiala cu privire la gestul de a-l părăsi pe rege, mai ales că, pericolul pierderii tronului de către fiul său Alexandru devenise iminent. Una peste alta, Cleopatra – proaspăta regină – adusese și ea pe lume un copil, deci prezumtiv moștenitor al tronului. Așadar, totul părea pierdut din cauza geloziei și a unei hotărâri pripite și necugetate. În disperarea ei și cu poziția de la curtea regală diminuată simțitor, Olimpia a început să țeară – în minte deocamdată – pânda răzbunării care s-a și materializat în anul 338 î.e.n. la Aig, capitala Macedoniei de-atunci. Regele Filip tocmai se întorcea acasă după o victorie militară, i se pregătise o primire fastuoasă, poporul își primea regele cu toate onorurile cuvenite unui mare conducător... Dar sărbătorirea coincidea și cu cinstirea noului născut; se arăta a fi una dintre acele zile care să fi rămas în sufletul oamenilor ca un moment de neuitat în viața fiecărui om. Mulțumit și zâmbitor, regele se hotărî să parcurgă distanța până la amfiteatrul unde urma să se desfășoare evenimentul, pe jos. Saluta în dreapta și în

stânga, strângea mâini, lua copii în brațe, primea flori, totul într-o explozie a dorinței mulțimii de a-l vedea de aproape pe gloriosul rege, de a-l atinge.... Amfiteatrul nu era departe, așa că regele Filip se hotărî să renunțe până și la garda personală trimitând-o înaintea spre locul desfășurării serbărilor. Ce-ar mai fi putut să se întâmple rău în această totală manifestare de simpatie și de dragoste față de suveran? Nimic, nimic, nimic! Dar n-a fost să fie așa. Regele înainta din ce în ce ai greu prin mulțimea entuziastă. Pe măsură ce se apropia de amfiteatru, presați de valul mulțimii, oamenii îi făceau tot mai puțin loc de trecere regelui, astfel că, în câteva rânduri a fost nevoit să se oprească până ce prin masa compactă de trupuri se deschidea un culoar pe care să mai înainteze un pas, un metru... Mai rămăsese puțin până la locul unde îl aștepta întreaga suită de curteni, marii dregători, oștenii săi apropiați, doamne de onoare înconjurând pe tânăra și frumoasa, regină și proaspăta mamă, tiza egiptencei Cleopatra... Regina îi urmărea înaintarea și, din când în când arunca câte o privire și spre locul unde doicile se ocupau de micuțul viitor moștenitor al tronului. O clipă îi trecu prin minte că regele risca pur și simplu să fie strivit de mulțime. La urma urmei, făcuse o greșală că renunțase la garda personală – doar nu era un oștean oarecare, ci conducătorul unui imperiu, un rege a cărui viață era mai importantă decât pentru popor decât orice pe lume. Să se fi adresat mulțimii din amfiteatru și-atât. Era, sigur, obosit, prăfuit și doritor de odihnă, de-un pat curat, de-o mângâiere, de-o vorbă bună șoptită la ureche, de a-și ține fiul în brațe...

Dar ce se întâmpla acolo!? Se produsese o învălmășeală, iar printre strigătele de entuziasm se auziră și strigăte de spaimă și de groază. Lumea se dădea înapoi lăsând un spațiu un care, căzut la pământ, regele se zvârcolea cuprins de ultimele spasme dinaintea sfârșitului. Câțiva încercau să-l ajute să se ridice – inutil. De altfel, nu mai avea decât clipe de trăit alături – culmea! – de bărbatul care înfipsese de câteva ori pumnul în el și care fusese pur și simplu zdrobit de mulțimea doar în prima fază uluită. Deci, gata: regele era victima unui asasin, un bărbat care se desprinsese din mulțimea

fericită și... Destul de greu reușiră să-l identifice, iar când, în sfârșit, nu mai exista nici un dubiu, cineva exclamase:

- Bine, dar acesta este Pausanias!

Derută totală, înmărmurire generală: Pausanias fusese unul dintre cei mai destoinici și mai apropiați ofițeri ai regelui asasinat și, poate, cel mai bun prieten al lui Alexandru. Cum de-a fost posibilă schimbarea sa într-un criminal? Sărbătorirea s-a transformat într-o adunare de doliu. În același timp, pe fețele tuturor se citea ura și dorința de răzbunare. Pe cine? Asasinul însuși era mort. Dar cine îl împinsese la o asemenea faptă nelegiuită? Cu ce scop? Și de ce tocmai acest ofițer care se bucurase de un statut de privilegiat al familiei regale, al regelui însuși? Să se fi amestecat zeii din nou în viața pământenilor cu misterioasele lor judecăți și hotărâri? Și ce aveau de gând în continuare? Și, dacă ei erau într-adevăr amestecați în această groaznică întâmplare, de ce îl aleseseră tocmai pe Pausanias drept unealtă a înfăptuirii dorinței lor? Cel puțin deocamdată nimeni nu găsea vreun răspuns cât de cât logic. Abia mai târziu apăruseră unele bănuieli care, nu după mult timp, se transformaseră în certitudini: zeii nu interveniseră nici într-un fel în viața Regatului, a poporului și, cu atât mai puțin, în aceea a familiei regale. În schimb, urzeala și fapta aparțineau exclusiv pământenilor...

La toate întrebările privitoare la asasinarea regelui, se cristalizase încet, încet un răspuns aproape năucitor. Celor mai mulți nu le venea să creadă până ce nu au pus mâna pe cei doi cai legați într-un loc ferit de la marginea pieții, pregătiți pentru a-l ajuta pe asasin să dispară. Așadar, nu fusese vorba de un gest al unui fanatic, ci totul fusese pus la cale de către cineva care dorise, cu cine știe ce scop, moartea regelui! O persoană sau un complot? Până la urmă întrebările au devenit tot mai rare și mai inutile, deoarece de la ura și dorința de răzbunare s-a trecut la resemnare, renunțare la ideea de răzbunare și, în final la uitare... Pentru că, doar puțin mai la o parte de cei doi cai înșeuăți, străjile dăduseră de doi călăreți care nu păreau a fi fost oameni de rând. Încercuți, somați și amenințați, aceștia își descoperiseră fețele. Stupoare: în fața oamenilor se aflau

regina Olimpia și fiul ei Alexandru. Totul devenise brusc limpede și nimeni nu mai stăruia să afle cine și de ce pusese la cale asasinarea regelui Filip cu ajutorul ofițerului Pausanias care, se știa, era prieten bun și cu regina Olimpia... În situația dată, Alexandru se înscăună și astfel viața își reintră într-un fel în drepturile sale. Se anulase, ca atare, orice ideea de răzbunare, regina Olimpia se simți repusă în drepturi, iar regina Cleopatra dată la o parte și uitată. Și astfel, pe nefericirea unei regine, pe amintirea proaspătă a unui asasinat și în umbra ambiției unei femei bolnavă de orgoliu și ambiții grandomane, își începu domnia marele Alexandru Macedon, fiul unui rege asasinat în plină glorie, la numai 46 de ani.

Alexandru al III-lea, cel Mare, pe numele său adevărat, Alexandru Megas, își începu, deci domnia sub semnul deloc favorabil al nenorocirii fostului cuplu regal: Filip al II-lea și regina Cleopatra, și al derutei amestecată cu spaimă în rândul poporului. Asasinarea regelui și dispariția reginei Cleopatra împreună cu fiul său, a proiectat viața întregului regat într-o atmosferă de roman polițist. Treptat însă, de la uimire și spaimă, supușii au trecut la sentimente de nemulțumire și chiar de revoltă mai mult sau mai puțin voalată. Aceasta a fost umbra care a planat deasupra țării în timpul înscăunării, cu toată zbaterea Olimpiei de a crea măreția și fastul cuvenite unei mari sărbători. De altfel, dânsa era cea mai interesată dintre toți ca atmosfera explozivă să fie atenuată cât de cât, iar lucrurile să capete o anumită turnură și culoare. Femeie inteligentă, inventivă și cu un simț practic impresionant, ea și-a dat seama repede că soarta statului macedonean și, de ce nu?, a lumii, depindea în acele zile de dânsa. Trebuia doar să acționeze rapid, să-și impună punctul de vedere și să demonstreze tuturor că fiul său ocupase tronul pe merit... Alexandru era, încă, un copil și, lucrul cel mai important, era fiul ei, căruia putea să-i ceară, măcar deocamdată ascultare.

Astfel, marele Alexandru Macedon a ajuns, de fapt, în postura nu prea rezonabilă de unealtă a mamei sale, un executant docil, drept și prompt, al dorințelor ei mare parte dintre ele fabuloase... Între altele, Olimpia era încântată de iscusința militară a fiului său, adică exact așa

cum și-l dorise pentru înfăptuirea cu ajutorul lui a ceea ce Filip refuzase plătind apoi cu viața...Își amintea cu plăcere că, doar cu 2 ani mai înainte, în 338, Alexandru, în calitate de comandant al cavaleriei, decisese soarta bătăliei de la Gheroneea spulberând pur și simplu batalionul teban supranumit sacru. Așa că, ascultătorul, noul și tânărul rege, începând chiar cu anul următor înscăunării, întreprinde, în anul 335, campanii militare în Illyria și Tracia, trece Dunărea în forță, cum spun istoricii și, ajuns în Câmpia Munteană, rezolvă într-o singură zi diferendul cu geții.

La orizontul istoriei începea să se înalțe soarele Olimpiei. Complotul și suprimarea în final al lui Filip, se estompa odată cu înaintarea în timp, așa că ea trecu, fără eforturi morale, de la statutul de...inculpată la cel de văduvă îndurerată, revoltată și avidă de răzbunare. Din asasin se metamorfozase în victimă. Populația trebuia nu numai să înțeleagă dar să și accepte că asasinii propriu-zisi o obligaseră pe ea – o biată femeie – și pe copil, să fie paravane ale unei nelegiuiiri. Dar iată că zeii nu erau de acord cu mârșăvia răufăcătorilor, ajutaseră să treacă peste momentul cumplit, iar acum sosise clipa răzbunării. Regina-mamă juca foarte convingător teatru în fața supușilor – cel puțin aceasta era părerea despre sine – iar ei nu puteau decât să o creadă, pentru că ea ocupa de-acum un loc extrem de important în strategia politico-militar-administrativă a regatului. De fapt, rostul devenise clar: era „eminența cenușie” în cadrul puterii; era creierul diabolic obsedat de cucerirea lumii. Iar Alexandru nu numai că îi aproba intențiile, dar și trecea rapid la executarea lor practică. Iar în timp ce el strălucea în noi și noi campanii militare, ea începu în interiorul regatului vânarea celor care știau câte ceva, sau fuseseră direct implicați, într-un fel sau altul în producerea crimei.

Asemenea lui Pilat din pont, ea se spălase pe mâini și-acum, cu un gest de trișor versat, scotea din mânecă asul nevinovăției sale. Cu o asemenea „carte de vizită” ea a pus la cale asasinarea inclusiv a adversarilor ipotetici. Trebuia eliminată orice umbră de primejdie; Olimpia avea tot mai mult sentimentul că ea însăși crea istoria modelând-o după chipul și înfățișarea sa. Între timp Alexandru se

căsătorise, iar soția-regină, Roxana, născuse un copil căruia, bineînțeles, I se dăduse numele... Alexandru. Nașterea a fost un motiv în plus pentru intensificarea campaniei de nimicire a dușmanilor, între care foarte importanți erau fosta regină Cleopatra și fiul acesteia, tot...Alexandru! Într-o oarecare măsură, Olimpia preluase celebra strategie a lui Irod pentru uciderea pruncului Isus. Dispariția Cleopatrei și mai ales a fiului ei devenind acum mai mult decât necesară, fiindcă fiul acesteia amenința, drept că deocamdată teoretic, ocuparea tronului, iar maică-sa era tocmai femeia din cauza căreia ea, Olimpia, suferise cea mai umiltoare lovitură, fiind nevoită să-și părăsească soțul-rege pentru a pleca în Epirul natal. Dar iată că sosise – mai repede decât se așteptau mulți – ora plății datoriilor. În acest context, oameni mai mult sau mai puțin vinovați, cădeau unul după altul victime ale unui proces de exterminare conceput și pus în practică de o minte bolnavă de răzbunare pustiitoare. Erau suficiente un gest sau o vorbă pentru ca viața oricărui să fie în pericol. Desele și tot mai greu de justificat execuții și asasinat, terorizau poporul care trăia din ce în ce mai înfricoșat. Însă Olimpia era mulțumită: nu mai era mult până ce loja principală la spectacolul istoriei avea să fie ocupată de familia sa – cuceritoarea lumii. Alexandru era tânăr, la începutul domniei, prinsese gustul victoriilor militare și avea un copil care-l putea moșteni în orice clipă. Soarele deplinei împliniri strălucea tot mai puternic. Părea că nimic nu mai lipsea. Dar se apropia, pe neștiute, pe nebănuite, marea lovitură: un brânci căreia orgolioasa Olimpia nu i s-a mai putut opune, cu toată țesătura sa de intrigi...

Cu oricâtă bunăvoință, înțelegere și respect pentru celebrul personaj Alexandru Macedon, obiectivitatea ne obligă să recunoaștem că, fără sprijinul substanțial al mamei sale, el ar fi ocupat, fără îndoială, al loc într-un clasament ad-hoc al figurilor de geniu, făuritoare de istorie. În această ordine de idei, orice tentativă de anulare sau diminuare a imaginii Olimpiei din rosturile Imperiului Macedonean atrage după sine aplicarea acelei măsuri și în cazul... fiului. Pentru că nu era suficientă cucerirea și anexarea de noi teritorii, ele trebuiau păstrate și administrate. Iar acest lucru nu știm

dacă ar fi fost posibil fără „mâna de fier” a reginei-mamă. În acest scop ea pusese la punct un sistem de teroare presărat cu crime, pe care îl menținea cu mare grijă blocând, încă din start, orice idee de revoltă, fie ea cât de abil camuflată. Era starea de lucruri care, fără îndoială, convenea de minune expansionistului Alexandru, și nu o dată își exprimase deplinul acord față de modul de administrare al Olimpie. Se crease destul de rapid între el și mama sa un consens în a gândi și a acționa. Știindu-și spatele asigurat, el își putea vedea în voie de campaniile militare uimind lumea cu succese la care contribuia, aproape în egală măsură (uneori chiar mai mult), orgoliul moștenit de la Olimpia și iscusința militară moștenită de la tatăl său, regele Filip...

În același timp, părea că o forță nevăzută, dar colosală, îl mâna și-l obliga să acționeze rapid aflat permanent într-o luptă acerbă cu timpul, mereu parcă sub imperiul unei presimțiri rele, încât acum avem motive să ne întrebăm: îl stăpânise, oare, pe Alexandru Macedon sentimentul unei morți pretimpurii? Să fi fost doar fiul ascultător pentru care cuvântul și dorințele intrigantei și orgolioasei sale mame erau literă de lege? În orice caz, singura certitudine rămâne la numai 33 de ani în urma unei îmbolnăviri de friguri – diagnostic sec și credibil pentru generațiile ce aveau să vină. Doar că, în fișa sa medicală mai apare un amănunt menționat de vreun asistent sau funcționar zelos: moartea lui a survenit mai ales ca urmare a unei vieți necumpătate, s-ar putea spune chiar destrăbălate. Iar acest lucru trebuie avut în vedere în contextul general care ținea de vârstă, viața de militar, statutul său social și, de ce nu?, sentimentul infatuant că, rege fiind, nimic din ce era omenesc nu avea voie să-i fie străin... Așa că, din acest unghi văzute lucrurile, ne pot apărea în minte imagini nu tocmai măgulitoare legate de persoana sa. Dar – simple și, poate total eronate ipoteze! Geniul său nu poate fi contestat, așa cum nici victoriile sale strălucite obținute în decursul celor 11 ani de campanii militare, în care a străbătut aproximativ 20 de mii de kilometri în fruntea armatei, ceea ce, să recunoaștem, e o distanță imensă în condițiile de azi când unii merg să-și cumpere țigări cu autoturismul...

Rând pe rând i-au căzut la picioare Imperiul Ahemenid, în luna mai a anului 334, când învinge armata satrapilor persani; Lidia, Caria și Frigia, după cucerirea căroră, în luna noiembrie a anului 333, intră în Cilicia și, la Iasos, îl învinge în bătălie pe însuși suveranul persan, regele Darius al III-lea aflat în fruntea unei armate cu mult mai numeroasă decât cea comandată de Alexandru. Acesta se pare că a fost examenul său de admitere în posteritate. Urmează Tyrul, după un asediu de șapte luni; în anul 331 ocupă Egiptul unde întemeiază orașul care îi poartă numele. Și tăvălugul nu se oprește chiar dacă suveranul persan își mai încearcă o dată puterile înfruntând armata macedoneană la Gaugamela, în Mesopotamia, unde este din nou înfrânt și, după un an, asasinat de unul dintre satrapii săi. O legendă nu destul de convingătoare totuși, spune că în punerea la cale a asasinării ar fi fost amestecată și Olimpia... În orice caz, pentru Alexandru ocuparea întregului imperiu persan devine acum o simplă chestiune de timp. Ocupă, pe rând, capitalele imperiului – Persepolis, Pasargade și Ecbatana – fiind proclamat rege al Asiei. Urmează o perioadă ceva mai grea: cucerirea, între anii 330-327, a provinciilor răsăritene ale fostului imperiu persan. Este vorba despre Media, Parția, Hircania, Dragniana, Bactriana și Sogdiana, unde are de înfruntat o rezistență neobișnuit de activă. Dar nimic nu-l mai poate opri... În vara anului 327 bate la... porțile Indiei unde, în luna mai a anului 326, îl înfrânge pe dinastul indian Paros în urma mării bătălii de pe fluviul Hydaspos. Și, probabil, lucrurile și cuceririle nu s-ar fi oprit aici, spre deplina satisfacție a Olimpiei, dacă marele conducător de oști nu ar fi fost învins de... propria armată. Aparent, lucrurile s-au petrecut simplu și situația poate fi acceptată fără riscul unei interpretări greșite. În anul 326, în zona fluviului Hyphais, are loc răscoala soldaților macedoneni; se pare că două cauze principale au generat această întâmplare cu consecințe atunci imprezibile: epuizarea morală și saturația soldaților cauzate de parcă interminabilele războaie, pe de o parte, și veștile tot mai proaste venite dinspre imperiul în continuă extindere guvernat de Olimpia, pornită spre strălucirea deplină prin asasinate

și comploturi în numele unui adevăr în care, începuse să nu mai creadă nimeni. În acest context, este important de menționat că mulți dintre soldații lui Alexandru luptaseră și sub comanda regelui Filip și se bucuraseră de intenția acestuia de a renunța la campaniile militare. Ca urmare a răzmeriței, Alexandru se vede nevoit să ordone retragerea ceea ce, între altele, poate fi considerat și ca un început la declinului... Ajuns la Susa în anul 324, el organizează un ceremonial matrimonial aparent bizar, însă cu o logică aplicată și în vremea noastră prin unele părți ale lumii. Este vorba despre căsătoria a 10.000 de macedoneni cu femei persane. Se bănuiește destul de întemeiat că și în acest caz să fi acționat mintea diabolică a Olimpiei care voia astfel să concretizeze unirea macedo-persană și crearea unei baze puternice și de durată a imperiului.

Dar fastul cu care a fost organizată acțiune în sine, precum și strălucirea aparentă a întinsului imperiu, nu au adus lumina în sufletul și mintea oamenilor, iar moartea lui Alexandru, în 323, la numai 33 de ani, a fost nu atât prilej de tristețe și de adevărat doliu național, cât mai degrabă un moment de ascuțire a fricii de relele ce aveau să vină peste imperiul condus cu mână de fier de Olimpia.

Regina-mamă acumulase suficientă experiență în decursul celor 13 de domnie a lui Alexandru (de fapt a ei), și era destul de realistă pentru a-și da seama că, după moartea fiului său, putea să urmeze începutul dezastrului, a sfârșitului... Și pentru imperiu și pentru ea ca regină. De-abia atunci simți cu adevărat că întreg angrenajul de intrigi, comploturi și crime pus la cale de ea nu avea susținerea populației. Dimpotrivă. Populația imperiului, prin natura împrejurărilor, era eterogenă și dezinteresată de mărețiile după care tânjea Olimpia. Mai mult: neajunsurile și necazurile de tot felul făcuseră să crească ura poporului împotriva ei. Abilitatea sa, politică și administrativă, nu mai era suficientă, iar pericolul unui sfârșit iminent devenise clar. Zadarnic dezlănțuise o nouă campanie, și mai dură, de „curățare” a imperiului de elementele ostile tronului pe care vroia acum să-l păstreze pentru nepoțelul Alexandru, fiul Roxanei. Crimele avură un efect contrar: făcură să crească și mai mult înverșunarea supușilor și să aprindă

spiritele. Intenția ei era clară: continuarea și perfecționarea unui regim dictatorial de teroare, drept care atrase asupra-și și mânia conducătorilor armatei. Dintre generalii macedoneni numiți *diadohi*, care deschiseseră încă un front de luptă, pe lângă cel cu Olimpia, respectiv pentru împărțirea Imperiului, s-a impus până la urmă Casandru/Kassandros (c. 355-297). El a organizat, împreună cu alți generali – din armata lui Alexandru – asediul împotriva capitalei Imperiului pentru a scăpa de dușmanul comun, Olimpia. După încercuirea orașului, ea se refugie în portul Pydna, având cu sine doar câțiva oameni credincioși. Casandru îi trimise vorbă că putea să părăsească orașul fără să i se facă vreun rău, cu condiția să acționeze cât mai rapid. Ea nu acceptă însă. De fapt, motivul neacceptării era frica de o asasinare, refuzul ei încurcând socotelile lui Casandru. În consecință, el încercă să aplice metoda șantajului amenințând-o cu chemarea în fața instanței pentru crimele săvârșite. Însă și de data aceasta el dădu greș: scăpase din vedere că regina-mamă era prea versată și avea atâta experiență mai ales în situații de șantaj, oarecum asemănătoare ca să-și dea seama că, în calitate de mamă a lui Alexandru, o mare parte a populației nu ar fi fost de acord cu inculparea ei. Era un alt as al său pe care ea mizase cu șanse sigure, cel puțin din punct de vedere teoretic. Într-un fel de... ultimă instanță, el trimise atunci spre palatul regal din capitală, unde Olimpia se întorsese între timp, 200 de războinici de elită pentru a face orice – inclusiv asasinat – pentru a scăpa de ea. Dar, stupoare: în calea lor ieși o femeie bătrână care le vorbi despre cel mai mare rege al lumii și Filip al II-lea... Despre sine nu spuse decât că era mama lui Alexandru și soția lui Filip. Dacă ei considerau că strălucirea celor doi uriași ai istoriei putea fi umbrită de un omor, nu aveau decât să o facă. Istoria avea să judece fapta lor după cum merita. Cu o figură spășită, ea juca din nou teatru umilindu-se în față și sperând că steaua Argeazilor va apare din nou.

Trecea timpul și toate încercările lui Casandru se loveau de personalitatea Olimpiei ca de-un zid. Până la urmă se dovede că dușmanca putea fi doborâtă numai cu propriile arme, transformate în

bumerang. Găsind această soluție salvatoare, el iniție o campanie de denigrare în tot Imperiul, fapt ce duse la adâncirea urii din sufletul locuitorilor împotriva celei care îi stăpânise doar prin intrigi, despotism și teroare. Acest adevăr crud o împinse pe ea să li se adreseze oamenilor, într-o ultimă zvâcnire de a se salva. A fost, într-adevăr, ultima încercare, ultima sa ieșire în lume. La vederea ei, se auziră murmure tot mai aspre, apoi au pornit pietrele... Olimpia a căzut sub ploaia de lovituri în fața intrării în palat, lângă porți. Strălucirea i se amesteca încet cu cenușiiul pământului...

Tactica lui Casandru reușise!

Ba, mai mult, el însuși considera că sosise, în sfârșit, clipa. Execuția reginei-mamă a avut loc în anul 316, iar șase ani mai târziu, în 310, două asasinate – al Roxanei și al fiului său Alexandru, închiși imediat după moartea Olimpiei, îl asigurau Casandru că principalele obstacole din calea sa spre putere erau anulate. Într-un anumit fel, istoria se repeta, poporul înțelegând că începea o nouă domnie, însă având ca punct de plecare același mobil: *crima. Casandru* se proclamă rege al Macedoniei în anul 305 î. Cr., lăsând în urma sa trei asasinate la care nu participase direct pentru a nu putea fi condamnat de istorie. Cu atât mai puțin de contemporani...

Fărămițarea Imperiului a durat a durat aproximativ 40 de ani, timp în care s-au succedat la putere, în ordine, generalii: Antipatros, Polyperchon, Kasandros, Pyrrhus, Lysimachos, Demetrios, Ptolemaios, Keraunos, Sosthenes... Din înșiruire reiese că principalul pretendent la putere ajunsese la ea doar al treilea și că luptele pentru titlul de conducător al Macedoniei au fost grele și cu rezultate imprevizibile. Oricum, neamul Argeazilor s-a stins prin crime și asasinate, iar Imperiul Macedonean și-a pierdut pentru totdeauna strălucirea, chiar dacă, altă bizarerie, această înălțare a fost precedată tot de o crimă – asupra lui Filip al II-lea...

MARIA STUART, SAU NENOROCIREA DE A FI REGINĂ

1. UN NUME PREDESTINAT NEDREPTĂȚILOR

La izgonirea din Rai a cuplului original, Dumnezeu i s-a adresat femeii necruțător:

- Voi mări foarte mult suferința ta; cu durere vei naște copii și dorințele tale se vor ține după bărbatul tău, iar el va stăpâni peste tine...

Sentința era drastică și fără drept de recurs, deși, după un timp, parcă pentru a mai îndulci puțin cumplita pedeapsă, uneia dintre urmașele Evei i se acordă cinstea de a fi mamă a unicului fiu al lui Dumnezeu – Isus Cristos. Pentru ceea ce constituie tema sau subiectul rândurilor de față, important este numele logodnicei unui tâmplar anonim – Maria. Acest nume se va impune în istorie ca unul dintre cele mai puternice simboluri din latura tragică a unor destine. Însăși Maicii Domnului, după ce devenise zămislitoarea întru Domnul, i se rezervă una dintre cele mai greu de imaginat drame sufletești pentru o mamă, cel puțin din acele vremuri: să-și vadă propriul fiu bătut în cuie pe cruce. În acest fel putem spune că Dumnezeu opune onoarei supreme cea mai cumplită durere, pe care nu o putem interpreta decât ca una dintre cele mai dure ispășiri a păcatului original comis de femeie.

Așadar, Maria, logodnica tâmplarului Iosif, a fost considerată, pe bună și corectă dreptate, drept deschizătoarea șirului de drame pentru urmașele Evei, cu precădere cele având numele Maria. Cele cinci exemple de mai jos nu sunt, desigur, decât cele mai cunoscute, tocmai

pentru că au avut rol sau rost anume în istoria unui popor sau a unei țări: Maria I – executată; Maria I Tudor, vinovată pentru o politică religioasă intolerantă datorită căreia au căzut o mulțime de victime printre protestanți; Maria de Medici, exilată; Maria Tereza – zece ani de război cu morți și răniți, evident, până la urcarea pe tron; Maria Antoaneta, moartă prin ghilotinare etc.

În acest cvintet tragic, Maria I Stuart ocupă un loc aparte datorită unui destin nemilos care i-a pus la cale cea mai tragică existență. Nașterea sa într-o zi mohorâtă a începutului de decembrie 1542 a coincis cu moartea tatălui său, James al V-lea (1512-1542), pentru că, după doar câteva zile, el este înmormântat, iar ființa plăpândă, în vârstă de numai 6 zile, îi urmează la tron, devenind regina Scoției. Desigur, implantată în regulile, canoanele și șabloanele acelor vremuri, întâmplarea nu are mai nimic ieșit din comun, cu atât mai mult cu că, inclusiv majoratul moștenitorului regal nu-i asigura acestuia statutul de factor decizional. În acest context, nu de puține ori, monarhul se descoperea pe sine ca fiind o biată marionetă atârând de sforările politicienilor abili, sau ale unor reprezentanți escroci ai diverselor clase sociale puse tot timpul pe harță și războaie, alternate ca într-un perpetuum comic, cu victorii și eșecuri. Într-o asemenea conjunctură, alimentată din belșug cu noi și destabilizatoare momente, apariția pe scena istoriei a unei regine în vârstă de-o săptămână putea foarte bine să fi trecut neobservată, lucru care ar fi fost posibil doar dacă în țară fi fost vorba despre un vlăstar de viță domnească asupra căreia plana sabia crudă și parcă neîndurătoare a unui blestem. Acceptând ideea unui destin-verigă în dinastia Stuartilor, micuța Maria va lua cunoștință de timpuriu cu o realitate deloc liniștitoare în ceea ce privea soarta familiei din care avea nefericirea să facă parte... Dintr-un trist, foarte trist „palmares”, se poate nota: doi regi – James I și James al III-lea au fost asasinați; James al II-lea și James al IV-lea, ambii regi, morți în războaie; James al V-lea, decedat la 30 de ani, mai mult de inimă rea, se menționează în cronicile vechi, sătul fiind de lupte interminabile și scârbit de domnie...

În ultimă instanță este admis, însă, un mobil incontestabil al deselor războaie, răzmerițe, comploturi, conflicte de mai mare sau de mai mică anvergură: acela al religiei, respectiv interminabila luptă pentru supremație dintre catolici și protestanți. În această luptă, care lua deseori o dispută beligerantă, Londra și Parisul jucau roluri principale în a facilita apariția în prim plan a uneia sau a alteia dintre cele două religii. În vreme ce Londra considera orice încercare de schimbare sau subminare a protestantismului o crimă de neiertat, Parisul, mână în mână cu Spania și Papa de la Roma, acorda, cu o deplină generozitate, protecție celor care luptau pe diverse căi în favoarea catolicismului. Că, în această luptă, indiferent de partea cui ar fi fost victoria, întotdeauna sacrificății erau scoțienii, era deja o altă poveste, sau o latură a chestiunii care nu prea interesa aceste principale forțe aflate indirect în conflict.

În acest climat de tensiune și orgolii manifestate de mai toate păturile sociale și ierarhiile din Regatul Picțiilor și Scoților, cum era denumit, venirea pe lume a Mariei Stuart ar fi putut trece neobservată, așa cum spuneam, dacă nu se petrecea prematura moarte a tatălui său și încoronarea ei ca regină succesoare la tron. Dar, ceea ce a făcut ca întreaga poveste să fie deplasată spre aventură, legendă și fabulos, sporind disensiunea și, mai ales, tensiunile dintre Londra și Paris, a fost o cerere în căsătorie cel puțin bizară.

2. *O DISCORDIE CONVENABILĂ ȘI MOMENTUL CÂND HENRIC AL VIII-LEA ȘI-A FRECAT PALMELE*

Nu este deloc riscant să ne imaginăm cum regele Angliei, Henric al VIII-lea, și-a frecat palmele de mare bucurie la aflarea veștii despre moartea lui James al V-lea. Disparația nu doar a unui adversar cel puțin incomod, și cu deosebire periculos prin vitejia sa, a unui rege care se baza în principal pe oamenii din popor, pe care îi trata cu larghețe sufletească, și nu se sfiia să petreacă alături de ei la sărbători și în diferite ocazii, era un motiv de reală satisfacție. Pe neașteptate,

poporul rămăsese fără un suveran pe care îl urmase încrezător, și o nobilime trezită la realitatea că mărunțelul discordiei – regele – nemaexistând, pericolul englez de a pune stăpânire pe țară devenise aproape iminent sau, în cel mai fericit caz, se punea problema de la conflicte și hărțuiri interioare continue la unirea forțelor pentru apărarea Regatului Scoțian. Astfel stând lucrurile, Henric – fie că a intuit, fie că a fost prompt informat, poate și una și alta – cunoscând îndărătnicia poporului și moralitatea șubredă a unei nobilimi în stare de a trăda totul atunci când nu-i convenea ceva, a acționat rapid. În acest sens, pentru a aplatiza sau chiar a elimina interminabilele conflicte dintre vechile familii de nobili scoțieni – Gordon, Hamilton, Arrans, Maitland, Crawford, Lindsay și altele, pornite mereu spre încăierări și jaf – regele englez a găsit o cale, am putea spune corectă, dezinteresată și umană, dacă facem abstracție de caracterul său om impulsiv și violent. În același context, este necesar să fie menționat încă un amănunt nu lipsit de importanță după cum se va vedea: aproape frecvent, „mielul sacrificat” pe altarul luptelor dintre familiile de nobili mai înainte pomenite era însuși regele... Concret: familia Gordon îl susținea pe regele James al V-lea Stuart, pentru simplul motiv ca Hamiltonii să nu acapareze puterea, în timp ce ultimii îi îngăduie pe Stuarti la putere doar pentru ca aceasta să nu cadă în mâna celor dintâi. Era un joc de culise presărat uneori cu durități, dar de o consecvență greu explicabilă în zilele noastre. Însă aproape automat se schimba nuanța lucrurilor atunci când regele dădea de înțeles că dorea să guverneze țara stând pe propriile-i picioare, devenind autoritar și intransigent. Într-un asemenea caz, nobilii beligeranți își dădeau mâna, treceau peste orice ambiții și răzvrătiri fiind gata să acționeze cot la cot pentru răsturnarea suveranului „obraznic”, mergând, succesiv sau nu, până la asasinarea lui, dacă situația impunea această măsură extremă. Exemplele le-am notat ceva mai înainte... Așadar, motivația bucuriei lui Henric al VIII-lea este pe deplin justificată.

Dispariția prematură a regelui Scoției lăsa în urmă un popor care îl iubea sincer – acum derutat – și o nobilime dezbinată și, ca atare, vulnerabilă în fața unei puteri în stare să țină piept Franței, Spaniei și Papalității, cum era considerată Anglia la acea vreme. Este greu de presupus ce întorsătură ar fi luat, însă, lucrurile și chiar mersul istoriei fără nașterea Mariei...

3. *PREȘCOLĂRIȚA CERUTĂ ÎN CĂSĂTORIE*

Deci, după ce Henric al VIII-lea a terminat cu frecatul palmelor savurându-și bucuria, poate prematură, a trecut la ceea ce s-ar putea numi „lovitura cea mare” a vieții sale, culminând cu sfârșitul conflictelor seculare dintre Anglia și Scoția. În acest scop, el cere mâna reginei de vârstă preșcolară pentru la fel de nevârstnicul său moștenitor Eduard. Odată acceptată cererea și înfăptuirea mariajului celor doi minori inconștienți, conturile ar fi trebuit să se încheie. Dar, în fond, se ajunsese la cea mai josnică modalitate de a batjocuri ființa umană: transformarea sa într-o simplă marfă, într-un obiect oarecare, subiect al unei tranzacții comerciale. În orice caz, firește, ar fi trebuit să urmeze măcar o perioadă de pace și de refacere a țării scoțienilor după atâtea războaie, răzmerițe și conflicte interne și externe. Însă nu a fost să fie așa chiar dacă, cel puțin aparent, înrudirea dintre dinastia Tudor, chiar aflată fiind la putere în Anglia și dinastia Stuart aflată la putere în Scoția, ar fi trebuit să ducă la un interval de timp de acalmie...

A urmat, însă, contralovitura Franței: Maria de Guise, mama micuței regine și soția fostului rege James care, în acea dimineață nefastă de decembrie a anului 1542 spusese cu voce îndurerată înainte de a muri: „De la o femeie am moștenit coroana, printr-o femeie o vom pierde”, se declară împotriva căsătoriei, refuzând să-și trimită fiica la Londra. Ba, mai mult, a ascuns-o neluând în seamă amenințarea pentru nesupunere concretizată în scris astfel: voința

regelui (Henric al VIII-lea, n. D. H.), este de a trece întreaga țară prin foc și prin sabie (...). Moartea pentru cine încearcă cea mai mică împotrăvire, fie ei bărbați, femei sau copii.

Dar, nesupunerea Mariei de Guise se baza tocmai pe faptul că în arena evenimentelor intervenise Franța – o amenințare la adresa Angliei, care nu putea să nu fie luată în considerare...

4. *DOUĂ VICTORII ULUITOARE*

Refuzul Mariei de Guise de a-și trimite fiica la Londra, l-a făcut pe Henric al VIII-lea să se enerveze rău de tot hotărându-l să treacă rapid țara (Scoției, n. D. H.) prin foc și prin sabie, așa cum glăsuia amenințarea din scrisoarea deja citată. Astfel, trupele engleze atacă prompt, dezlănțuit și nimicitor un popor care, oricum, nu avea nici putere și nici chef să se războiască pentru ideea unui „poate că...” De altfel, scopul invaziei, mărturisit de însuși nervosul suveran englez, era acela de a forța predarea micuței regine Angliei. Atât – deocamdată! Totul părea extrem de simplu desfășurat fiind sub flamura unei presupuse devize care suna astfel: „Invadăm-strivim-luăm-plecăm! Uraaaa!” Numai că Providența, sau altă forță misterioasă, nu a fost de acord, se pare, fiindcă a pus la cale o cacealma stupefiantă: preșcolărița-mireasă nu era de găsit nicăieri. Toate căutările, amenințările și spumegările furiei regești, au avut un singur rezultat: micuța regină nu era de găsit. În această situație, războiul de cotropire devenise un non sens, iar învingătorii niște victorioși profund jigniți și loviți în amorul propriu. Una peste alta au semnat și un tratat de pace atât de compromițător pentru orgoliosul Henric, încât acesta, umilit, declară că războiul cu Scoția nu s-a terminat, ci abia începe. Din păcate, pentru el, nu a avut parte să-l termine...

În anul 1547 moare, decesul său fiind asociat, între altele, și cu eșecul suferit în Scoția. „Norocul” anulării tratatului a fost moartea regelui și complotul partidului catolicilor care urmărea negocierea Mariei Stuart pentru statul francez protector – mai pe față, mai pe ascuns – al catolicismului scoțian. Regele Somerset preia din mers, cum s-ar zice, responsabilitățile abandonate de proaspăt dispărutul rege, și continuă, amplifică și accelerează politica deja dezlănțuită împotriva Scoției. El pretinde, folosind un ton agresiv, ca urgent, Maria Stuart să fie încredințată Londrei pentru a se evita noi vărsări de sânge. Ultimativă și amenințătoare, cererea sa este „onorată” cu un „nu” la fel de categoric, astfel că armata engleză, cunoscând de-acum drumul, reintră în scenă pe teritoriul scoțian atacând furibund și cu toate puterile. Scoția este îngenuncheată definitiv, în urma pierderilor masive de vieți omenești – numai în bătălia de la Pinkie Cleugh muriseră peste 10.000 de scoțieni – invadatorii jubilează, însă, culmea!, mireasa tot nu era de găsit; nimeni nu știa unde era, sau dacă se mai afla în viață. Era în data de 10 septembrie 1547, se terminase cel de-al doilea război, muriseră o mulțime de oameni și continuau să plutească norii amenințători deasupra Scoției din cauza unei fetețe – drept că regină – care încă nu împlinise cinci ani... Pentru englezi, moartea scoțienilor era o problemă minoră și chiar convenabilă: la urma urmelor, cu cât erau mai puțini, cu atât erau mai ușor de învins. În acel moment Providența, care nu părea deloc a fi de partea englezilor, le joacă acestora o nouă farsă: Henric al II-lea, al Franței, o vrea de noră pe micuța Maria Stuart, cerând-o în căsătorie pentru fiul său Francisc. La curent cu evenimentele petrecute în ultima vreme, cererea în căsătorie este însoțită de la bun început de o flotă puternică, așa că Anglia, vrând-nevrând, scrâșnind din dinții orgoliului, privește tot mai neliniștită spre Canalul Mânecii. Cum era de așteptat, cererea este acceptată imediat și Maria Stuart, în vârstă de aproape șase ani, este scoasă din ascunzătoarea situată pe o mică insulă de la Menteith, adăpostită fiind de călugării Mănăstirii Inchmahome, și expediată, în Franța, ca un colet, în data de 7 august 1548.

5. *VIAȚA NOUĂ A... DUBLEI MIRESE*

Cu această călătorie spre Franța, începe și o etapă nouă în viața Mariei Stuart, dar conformându-se unui scenariu cel puțin bizar. Să ne întoarcem pentru câteva momente la începutul acestor însemnări, respectiv la predestinarea numelui **Maria**, pentru a justifica afirmația. Îmbarcată pentru Franța, mica regină este însoțită de patru fiice de importanți nobili scoțieni, toate purtând același nume, respectiv: Mary Fleming, Mary Beaton, Mary Livingstone și Mary Seaton. Este imposibil să nu facem o legătură între acest cvartet de Mary-i cu sentimentul predestinării, fiind tentați să credem că e doar o legendă, însă faptele sunt reale, dovedite cu documente. Poate că de aceea, se naște o întrebare absolut logică și realistă: cine se ascundea în spatele acestui scenariu ingenios cu patru plus unu personaje toate purtând același nume: Mary? Cinci fetițe expediate în barca unui destin într-o oarecare măsură comun, spre un sfârșit greu de prevăzut atunci de către cei mai mulți, dar destul de limpezit astăzi, mai ales explicat cu bunăvoință din punct de vedere biblic, dar și analizat printr-o prismă superstițioasă fără prea mari pretenții. Călătoria se desfășoară fără nici un fel de incidente, însoțită de mârâiturile englezilor, asemănătoare unui leu căruia i s-a luat tocmai de sub bot halca de carne... Pentru că, pe alte coordonate, cam așa s-a și întâmplat: deși flota engleză păzea cu strășnicie ca nu cumva Maria Stuart să părăsească Scoția, evenimentul are, totuși, loc sub tutela aceleiași Providențe care, cum se va dovedi mai târziu, nu-i conveneau lucrurile urmând o logică pământeană, ci aceasta trebuia să respecte niște legi care depășeau puterea de înțelegere a oamenilor...

6. *UN LOGODNIC DE PATRU ANI ȘI JUMĂTATE NU PREA ENTUZIASMAT*

Sosirea în micul port din apropierea Brestului pune capăt unei călătorii care durase exact o săptămână. Așadar, la 13 (!) august 1548, Maria Stuart pășește pe pământul Franței, încă marcată de o călătorie în care s-a simțit excelent. Viitoarea noră a lui Henric al II-lea este primită cu un fast care uimește lumea; toate localitățile traversate în drum spre Saint Germain, ca urmare a edictului dat de rege, o primesc sărbătorește: care alegoric încărcate de zeițe, nimfe și sirene, focuri de artificii, salve de artilerie și o armată în miniatură formată din 150 de copii care a însoțit-o pe tot drumul asemenea unui regiment de onoare; acest lucru a dat un plus de farmec și de entuziasm întregului ceremonial, copiii fiind înveșmântați în alb și purtând halebarde, lănci, fluiere, tobe... Într-adevăr, spun cronicarii, a fost o primire măreață și explicabilă de altfel, dacă privim lucrurile – și nu putem altfel – prin prisma exclamației lui Henric al II-lea: „Este cel mai perfect copil pe care l-am văzut cândva”, afirmă el despre Maria Stuart abia sosită pe pământul Franței din motive mai mult sau mai puțin clare pentru poporul de rând. Dar, în orice caz, din interese care, pentru ea, nu însemnau nimic sau foarte puțin din moment ce totul strălucea în jur, creând un cadru normal întregind astfel frumusețea ei fizică deosebită...

După cât se cunoaște, singurul participant la eveniment care nu s-a bucurat la vederea logodnicei a fost însuși logodnicul, micuțul Francisc, copil subdezvoltat, rușinos, palid, rahitic și indiferent la exclamația tatălui său privitoare la tânăra musafiră-regină-noră. Deși, psiho-biologic și sentimental vorbind, atitudinea sa trebuie considerată ca fiind firească în cazul unui logodnic în vârstă de...patru ani și jumătate. Oricum, logodnicii se ignoră reciproc văzându-și de jocuri specifice vârstei în timp ce istoria își urmează cursul pregătind în secret evenimente care aveau să zguduie, uneori din temelii, destine de oameni, țări și popoare. Viața logodnicilor se desfășoară în acest timp la curtea regală a Franței precum în grădina Edenului, sau cel puțin aceasta era impresia lăsată oricărui ochi

străin. În realitate, însă, lucrurile nu stăteau deloc bine. Din rapoartele medicilor curții rezulta că sănătatea lui Francisc era din ce în ce mai șubredă, viitorul soț al Mariei Stuart arătând la 14 ani destul de jalnic continua să fie subdezvoltat, debil și permanent bolnav. Starea sănătății lui a hotărât urgentarea căsătoriei altfel existând pericolul – se pare că foarte real – ca Franța să scape din mână coroana Scoției strălucind simbolic pe căpușorul Mariei Stuart. Pentru că, fără actul căsătoriei, toată țesătura franceză, politico-diplomatică și chiar belicoasă, devenea nulă. Henric al II-lea și-a dovedit astfel abilitatea politică printr-o lovitură de mare maestru: căsătoria celor doi mici inconștienți. Era, în fapt, un contract ale cărui clauze le-a stabilit cu reprezentanții parlamentului scoțian și care asigura Dauphinului, prin căsătorie, dreptul la coroana Scoției. Aceasta pe de o parte, dar și anihilarea, măcar pentru o vreme, a pretențiilor Angliei asupra Scoției, pe de altă parte. Fiecare din cele două importante puteri considerând că lava vulcanului scoțian compusă din două elemente predispuse tot timpul la erupție – catolicii și protestanții – putea fi stăpânită doar printr-o guvernare drastică. Pentru că, oricum, autonomia acestui stat cu elementele lui recalcitrante, nu putea fi tolerabilă, iar Anglia și Franța, uneori mai voalat, alteori mai fățiș, se străduiau să dovedească acest lucru, evident, fiecare în detrimentul celeilalte... În acest context, micuța și fericita regină scoțiană, Maria Stuart, era mărunțul discordiei, ca să nu-i spunem totuși unealta care, încă, mai putea fi prelucrată și modelată în așa fel încât să aibă maximă utilitate în mâna celui care o folosea. Scopul scuza și pe-atunci mijloacele care, ce-i drept, luau ochii lumii cu a lor strălucitoare îmbrăcăminte țesută cu intrigile curților regale ale Angliei și Franței. Acesta era contextul în care diplomatic, politic și...medical vorbind, nunta celor doi minori trebuia organizată cât mai repede cu putință, ceea ce se și făcea cu mare zor...

Nu are rost să stăruim cu amănunte asupra evenimentului nupțial petrecu la 24 aprilie 1558, când Parisul a devenit centrul lumii, Catedrala Notre Dame buricul său, Palatul de Justiție, seara, clădirea în care dinastia regală franceză și-a mai adăugat o coroană.

O victorie strălucitoare prin importanța și fastul cu care a fost organizată și sărbătorită. Prin această căsătorie, Maria Stuart devenea, de fapt, multiregină. Suferind de o manie a grandorii poate explicabilă, Henric al II-lea dispune ca titulatura completă să fie Regina Franciae, Scotiae, Angliae et Hiberniae...

Dar, logic și cât se poate de clar vorbind, toată această construcție franceză, clădită cu micală artizanală, dorită a fi corectă și sigură, se vedea prin ceața Londrei a fi din ce în ce mai periculoasă. De aceea, contralovitura Angliei nu va întârzia prea mult, cu atât mai mult că Providența – în baza aceluiași legi inexplicabile, sau explicate deseori prea târziu – va acționa în jocul său sinistru de partea englezilor.

7. *MIELUL-VICTIMĂ JERFIT PE ALTARUL ISTORIEI*

Nu este nici greșit nici greu de spus că Maria Stuart a fost mielul-victimă jertfit pe altarul istoriei de către o Providență nu tocmai imparțială și dreaptă, dacă nu cumva chiar răzbuțătoare. Reginei încoronate la vârsta de șase zile nu i s-a rezervat decât o lojă de onoare la „spectacolul lumii” – locul de protagoniști fiind ocupat alternativ ba de către Henric al VIII-lea, al Angliei, ba de către Henric al II-lea, al Franței, micuța îndeplinind rolul de „fetiță drăgălașă”, de fapt și mai corect spus, rolul de „fetiță-regină-marionetă” ținută pe genunchi, dar și, nu rareori, așezată pe podeaua lojei... Aceasta, fiindcă Leul englez și Cocoșul galic trebuiau să aibă ghearele libere pentru a se scărmana, mai mult sau mai puțin politico-diplomatic pentru supremația asupra aceluiași... motiv: Scoția. Desigur, ansamblul conjunctural este mult mai complex, însă, în ultimă instanță, nu se poate evita o întrebare interesant de realist-superstițioasă: Maria Stuart plătea păcatele cuiva în calitate de a nu-știu-câta spiță de neam, sau Providența încerca, în acest fel, voalat să-și îndrepte unele erori săvârșite? Răspunsul la întrebare va rămâne, din nefericire pentru totdeauna, o enigmă, atât pentru întreaga suflare umană, cât și, mai ales, pentru trăitorii acelor locuri și vremuri. Aceasta pentru că mai sunt și alte ciudățenii, cum ar fi rolul morții în

ansamblul întâmplărilor de-atunci: Maria Stuart este înscăunată în urma decesului tatălui său, James al V-lea; la 10 iulie 1559, moare Henric al II-lea, rănit în turnirul de la Paris, ea devenind, practic, *Regina Franciae*, titulatura impusă – ca o presimțire – de însuși regele decedat; la mai puțin de-un an, moare Maria de Guise, mama reginei, care fusese, de fapt, regenta Scoției; urmare a acestui fapt, în vara anului 1560, mai concret în luna iunie, se punea acut problema întoarcerii Mariei Stuart în Scoția pentru a prelua atribuțiile de regină; în același an, cu trei zile înainte ca ea să-și serbeze cei optsprezece ani de viață, la 6 decembrie 1560, se stinge din viață soțul său și regele Franței, Francisc al II-lea. De fapt, acesta primul semn al declinului, al nenorocirilor care aveau să urmeze. Moartea lui Francisc i-a anulat Mariei Stuart calitatea de regină a Franței și întreaga titulatură cu care o împodobise Henric al II-lea. În aceste condiții, rămăsese un singur și incontestabil adevăr: calitatea de regină a Scoției.

Făcând abstracție de momentele de doliu cu tot ce ține de acestea, trebuie spus că Maria Stuart nu era doar regina unei țări, ci și o văduvă tânără și de-o frumusețe legendară. La 18 ani ai săi arăta superb, după cum certifică documentele și cronicarii, ceea ce și explică cererea ei în căsătorie de către o seamă de pretendenți cu rosturi înalte în istoria acelor vremuri și poate că nu numai: spaniolul Don Carlos, moștenitorul regal al Lumii Vechi și al Lumii Noi; regele Danemarcei și cel al Suediei etc. Ea va rămâne, însă, regina Scoției, dar cu pretenții justificate asupra coroanei Angliei în calitate de succesoare legală la tron. A fost tocmai pretenția care a declanșat procesul alunecării sale spre un sfârșit imaginat, probabil, de același imperturbabil destin, dar pus la cale de intransigenta și, de ce nu?, orgolioasa Providență.

8. O MIȘCARE INTELIGENTĂ ȘI DERUTANTĂ

Maria Stuart s-a trezit, ca regină, în ipostaza conducătorului de stat nevoit să gândească pentru soarta poporului, un popor infestat cu consecvență de către cele două grupuri de nobili cu ideile răzburătoare ale catolicismului și protestantismului. La întoarcerea ei în țară, Scoția a primit-o rece și la propriu și la figurat, mulți nobili protestanți exprimându-și direct părerea că ar fi fost cu mult mai bine ca ea să nu se mai fi întors din Franța. Aceasta, pe de o parte. Pe de altă parte, lipsa ei de experiență de viață și de regină în exercițiu, coroborate cu atmosfera deloc favorabilă a relației cu Anglia, au fost exploatate în detrimentul său, atât de Caterina de Medici, cât și de Elisabeta. De altfel, rivalitatea dintre Maria Stuart și aceasta din urmă poate fi considerată ca o materializare/concretizare la scară redusă a disensiunilor dintre Anglia și Spania, vizavi de conflictul Luther, Calvin și Roma. Aceste relații erau, oricum, suficient de încordate pentru ca sosirea reginei în Scoția, cu pretențiile ei și cu aura de reprezentantă convinsă a catolicismului, să însemne „paie pe foc”. Nu brusc, dar vâlvătaia a devenit tot mai mare, cu atât mai mult că Elisabeta – drept că fiica bastardă a regelui Henric al VIII-lea, rezultată din căsătoria cu Anna Boleva – își simțea amenințat tronul de pretențiile proaspăt sositei pe pământul scoțian. Aceasta se întâmpla tocmai când ea prinsese gustul domniei și al vieții de curte (fusesse încoronată ca regină a Angliei în anul 1558, după moartea surorii sale vitrege, Maria). Așa se face că trecerea Mariei Stuart de la o Franță dominată de lumină și căldură, la propriu și la figurat, la o Scoție rece din toate punctele de vedere, a constituit un adevărat șoc. Cum să fi pus în balanță fastul francez cu dezastrul scoțian? Măcinată de cele două curente religioase antagonice, țara arăta jalnic din punct de vedere social, dar și economic. Catolicii și protestanții formaseră, deja, tabere distincte și se aflau într-un război continuu și distrugător pentru țară. Și, totuși, majoritatea nobililor mai influenți, erau de partea protestanților, iar venirea reginei catolice cu intenția mărturisită de a încerca o convertire, îi face pe nobilii respectivi să ceară ajutorul

Elisabetei. Așa cum era de așteptat, aceasta, deși o zgârcită recunoscută, nu stă prea mult în cumpănă pentru a-și reduce la tăcere rivala investind, pentru smulgerea Scoției din mâna Stuartilor, două sute de mii de pfunzi, cu scopul declanșării de răzmerițe interne, răskoale și expediții de război. Însă, încet-încet, în sufletul Mariei Stuart s-a deșteptat orgoliul dinastiei sale și, dintr-o femeie tânără și lipsită de experiență politică și diplomatică, devine, treptat, o personalitate puternică și de-o inteligență periculoasă pentru dușmanii săi. În acest context, multor contemporani, inclusiv Spania și Papa, li s-a părut suspect faptul că nou-înscăunata și învinsa de protestanți, îi numește tocmai pe unii dintre aceștia în Consiliul ei privat. A fost prima ei măsură derutantă și mișcare strategică inteligentă...

9. *DUPĂ ÎNTOARCEREA ACASĂ.VIAȚĂ* *CA-N FILME: COMLOTURI, INCENDII, MORȚI...*

Obișnuită încă din copilărie să aibă totul de-a gata, după întoarcerea în Scoția, Maria Stuart descoperă că, pentru a-și asigura un normal de viață, este nevoită să lupte, cu sine dar, mai ales cu ceilalți; că, de cele mai multe ori, lupta e pe viață și pe moarte, iar șiretenia trebuia să fie principala armă a învingătorului. În acest scop ea a făcut una dintre cele mai inteligente mișcări strategico-diplomatice prin numirea lorzilor protestanți în Consiliul ei privat în timp ce ea rămăsese catolică la fel de convinsă. Această convingere a stat la baza asigurării Franței, Spaniei și Papei că avea de gând să restaureze catolicismul în Scoția. Așadar, la 20 de ani, Maria Stuart nu numai că intrase în jocul de culise al marilor puteri – conștientă de dinastia pe care o reprezenta – dar și întreținea această atmosferă de instabilitate și pericole. Strict din acest unghi trebuie privite lucrurile atunci când vorbim despre căsătoria sa cu lordul Darnley care, se spunea, avea cele mai mari drepturi la coroana Angliei și nu cu Robert Dudley, favoritul reginei Elisabeta. Oricum, Providența nu s-a lăsat nici de această dată prea mult așteptată, intervenind ca un duh rău într-o

căsnicie de la bun început nereușită. Mariajul avusese loc în luna iulie 1565, iar în noaptea de 9 martie a anului următor, în fruntea unor lorzi complotiști înarmați, el pătrunde în apartamentul reginei omorându-l pe omul ei de încredere, italianul David Rizzio. Actul samavolnic din care regina a scăpat cu viață ca prin minune, a fost consecința faptului că Maria Stuart refuzase să-l încoroneze pe Darnley ca rege. Însă, nici un an n-a trecut și a venit și răzbunarea: pe motiv că trebuie izolat după o boală într-un loc liniștit, Darnley este instalat în clădirea Kirk o' Field, dintr-o suburbie a capitalei. În seara zilei de 9 februarie 1567, regina părăsește clădirea pe motiv că trebuia să participe la căsătoria unor slujitori, iar la ora două din noapte, o explozie formidabilă, după cum se precizează în cronică, demolează clădirea îngropându-i sub dărâmături pe Darnley împreună cu slujitorii săi. Una peste alta, doar puțin mai târziu, Maria Stuart se căsătorește cu contele Bothwell, sprijinitorul ei în lupta împotriva protestanților răzvrățiți, ceea ce îi face pe aceștia să se răscoale din nou anunțând detronarea reginei și izolarea ei în Castelul Lochleven. De-aici ea evadează și, cu o nouă armată, îi atacă pe lorzi. Din nou este înfrântă, la 13 mai 1568 abia reușind să se salveze într-o barcă de pescari cu care, trei zile mai târziu, ajunge la țărmul Angliei, prin Golful Solway. Debarcă în dreptul orașului englez Carlisle – primul pas spre un deznodământ pus la cale de o forță necunoscută, dar foarte bună cunoscătoare a vieții oamenilor.

10. REGINA SCOȚIEI REFUGIATĂ ÎN... ANGLIA

Este de necontestat că apariția Mariei Stuart în Anglia a provocat insomniile reginei Elisabeta, motiv pentru care ea apelează, ca și în alte rânduri, la “spiritul”, lordul Burghley, alias William Cecil care, oricum, încercase – și reușise până la urmă – să o convingă pe Elisabeta de pericolul existent prin prezența reginei Scoției pe pământul englez. Și nu numai atât: se prefigurează începutul odiseei ale cărei meandre încă nici nu puteau fi bănuite de niște bieți muritori,

fie ei chiar regi... Că trebuia procedat cu foarte mult tact, pentru ca prestigiul Angliei să nu fie știrbit cu nimic pe plan internațional, era o chestiune clară și în atenția curții de la Londra. William Cecil îi atrage atenția Elisabetei că orice neatenție din acest punct de vedere putea să coste foarte mult, fiindcă nu trebuia omis faptul că Maria Stuart era, totuși, sora Elisabetei a căreia îi jurase prin scrisori afecțiune și dragoste. În condițiile în care se cunoștea pretenția reginei Scoției la tronul Angliei, reținerea și transportarea musafirei cât mai în interiorul insulei, cu scopul afectuos mărturisit de a o proteja, era nu numai o măsură necesară, dar și extrem de bine calculată. În aceeași strategie era prevăzută și teama că reprezentanții catolicismului din Anglia începuseră deja să se intereseze unde puteau lua legătura cu Maria Stuart. Nu erau foarte mulți catolici în Anglia, dar nici puțini, pentru a putea fi ignorați. Or, trebuia avut în vedere, neapărat, că ei mai izbucniseră odată, pe vremea Tudorilor...

11. REGINA ELISABETA ȘI AL SĂU IAGO WILLIAM CECIL

Fățărnicia Elisabetei avea două componente distincte: pe față, arăta lumii grijă pentru protecția surorii sale, iar în spate, grija de a o marginaliza din viața publică până la eliminare. Îngerul ei păzitor, William Cecil, se afla într-o permanentă alertă în vederea asigurării întregii intrigi a unei atmosfere de tact și bunăvoință. Pentru mulți contemporani, oameni politici sau nu, atitudinea curții Angliei față de o pretendentă la coroană era cel puțin bizară, chiar dacă se puteau găsi explicații cât de cât plauzibile. Pentru unii problema putea fi rezolvată printr-o simplă expulzare a nedoritei musafire, însă nu aceasta era și părerea lui Cecil care îi atrăsese atenția Elisabetei la timpul potrivit că plecarea Mariei Stuart în Franța ar fi încurcat lucrurile până într-acolo încât toată tărașenia să devină amenințătoare. Doar se cunoșteau foarte bine sentimentele țării de dincolo de Canal față de Anglia. Argumentul era decisiv, așa că Providența organizase din nou în așa

fel trasul sforilor, încât balanța înclina bine și, parcă definitiv, spre insulă. Numai că acest lucru a fost doar un episod al unui serial extrem de bine regizat și cu actori de primă mărime pe scena istoriei, care și-au interpretat rolurile magistral.

Duo-ul diabolic – regina Elisabeta și William Cecil – nu s-a liniștit nici după ce “scoțianca” devenise practic inofensivă. Nu era suficientă izolarea ei, deoarece în orice moment putea redeveni periculoasă, ajutată fiind de catolici, de Franța, Spania, Papa, cu atât mai mult că întreaga Europă începuse să se intereseze de soarta reginei Scoției. Și astfel s-a născut întrebarea: cât de implicată a fost Maria Stuart în dramaticul sfârșit al fostului ei soț, Darnley, dacă întreaga poveste a luat o asemenea amploare? Având în vedere că, încă de la data producerii exploziei, ea apăruse oarecum în postură de vinovată, dacă nu chiar de inițiatore a acțiunii... În aceste condiții, i s-a adus la cunoștință că urma să se constituie o comisie de înalți demnitari pentru cercetarea corectă a împrejurărilor în care s-a produs incendiul, ea făcând marea greșală să se lase cercetată...

12. CASETA TRĂDĂTOARE

Comisia constituită în vederea cercetării cauzei, sau cauzelor care au dus la explozia de la Kirk o’Field și-a început activitatea cu o grabă cel puțin suspectă. Astfel, se ia legătura urgent cu lorzii scoțieni dispuși să prezinte mărturie și să prezinte dovezi în contextul acuzațiilor care i se aduceau Mariei Stuart în legătură cu moartea soțului ei, Darnley. Comisia nefiind un organ judiciar, depunerea unei mărturii era doar subînțeleasă fără ca noțiunea să fie folosită. Însă dovezile lorzilor au fost, până la urmă, cele care au jucat un rol hotărâtor în culpabilizarea Mariei Stuart de moartea soțului ei. Este vorba despre acum celebrele „scrisori din casetă”, adresate de ea contelui Bothwell, cu care se căsătorește după moartea lui Darnley și din care s-ar deduce legăturile ei ilegale cu contele și complotul împotriva soțului asasinat. Nu are rost să intrăm într-un hățis de

supoziții pro și contra – toate bazate pe conținutul scrisorilor –, ci este suficient să menționăm că, din capul locului, au existat două tabere: cea a acuzatorilor și cea a apărătorilor reginei „reținute” pentru cercetări. Interesant apare faptul că ambele tabere invocau același mobil: scrisorile din caseta de argint, cu deosebirea că, în timp ce pe de-o parte se spunea că scrisorile erau autentice, pe de alta se afirma că ele erau doar niște falsuri grosolane care să o compromită pe regină și apoi pentru a putea fi acuzată de omucidere. Dar, indiferent de poziția membrilor comisiei, important rămânea faptul că reginei i se pregătea postura de inculpată în „cazul Darnley” și, ca atare, era nevoită să accepte în continuare să fie cercetată. Interesul Elisabetei era în deplină concordanță cu ideea că, odată investigațiile începute, cercetările să fie făcute cât mai meticulos pentru a dura cât mai mult și pentru a demonstra în fața istoriei, la urma urmei, că nu se făcuse un lucru pripit. Întreaga țesătură a situației era abil dirijată de același William Cecil, și trebuia să ducă, în final, la înlăturarea Mariei Stuart din preajma tronului Angliei. Explicația era simplă: regina Scoției constituia o sursă nu numai permanentă, ci și polarizatoare a forțelor ostile Elisabetei, evident cele ale protestanților în primul rând. Însă, în ultimă instanță, aceste forțe rămăneau doar hărțuitoare atâta vreme cât „capul răutăților”, Maria Stuart, se bucura de statutul unui semideținut. Formal protejată, dar, în fond, victima unui complot acuzator, din ce în ce mai complex, Maria Stuart va deveni, cu trecerea timpului, acuzata numărul unu.

„Caseta cu scrisori”, invocată atât de apărători cât și de acuzatori, a fost cea care, într-adevăr, a jucat un rol decisiv în desfășurarea evenimentelor privitoare la existența Mariei Stuart în ultimii săi ani de viață. Să avem în vedere că lorzii dețineau, printre altele, și scrisori care o demascau ca asasină a lui Darnley, precum și legăturile sale ilegale cu Bothwell. Însă – ca la un adevărat meci de tenis al așilor – apărătorii ei răspundeau cu „retururi” cel puțin la fel de puternice. Astfel, un argument care a cam pus pe gânduri a fost că scrisorile nu ar fi autentice, ci contrafăcute. Însăși Maria Stuart le declarase false, deși istoricii și alți specialiști au descoperit o a treia variantă, chiar

mai plauzibilă și anume, că este puțin probabil ca toate scrisorile să fi fost scrise de una și aceeași persoană. „Greul argument” a fost că Bothwell avea o altă soție în Franța, care candida serios la titlul de autor real al scrisorilor, dar și pe Anne Thorndsen, norvegianca, adică aceea cu care era logodit... Cercetările îndelungate și minuțioase nu au reușit să elucideze chestiunea, dimpotrivă, parcă totul devenind mai încălțit prin apariția a tot felul de argumente și dovezi, de martori și mărturii, de supoziții pro și contra... Oricum, esențialul se hotăra în culise și, de regulă, în conformitate cu dorința reginei Elisabeta. Iar de formularea și conținutul acestuia William Cecil nu era străin, ci foarte implicat. Astfel, la 13 ianuarie 1569, Comisia, constituită din înalți demnitari englezi, prezintă o decizie din contextul căreia se desprinde o formulare cel puțin ciudată, dar care își avea un rost anume. Respectiv, se menționează că nu au fost găsite suficiente argumente privitoare la o posibilă participare a Mariei Stuart la asasinarea lui Darnley. Cuvântul „suficiente” a fost strecurat, fără îndoială, cu perfidia care-i caracteriza de-acum atât pe regina Elisabeta, cât și pe William Cecil. Adică nici nu se putea pune problema absolvirii reginei Scoției de vinovăție... Astfel, a fost salvată și onoarea unui ales al lui Dumnezeu – regina Maria Stuart – de a fi deținut, s-a afișat în fața lumii înțelepciunea curții și a reginei Angliei, dar mai ales, se asigura cadrul juridic, politic și social necesar menținerii în stare de detenție a periculoasei și nepoftitei musafire scoțiene. Era vorba despre o detenție așa-zisă onorifică mai degrabă decât umilitoare, după cum avea să se vadă mai târziu. Acesta a fost, așadar, modul în care Elisabeta, regina Angliei și William Cecil au convenit să prezinte lumii situația în care se afla regina Scoției: nu a fost întrunit numărul necesar de probe, incontestabile, pentru ca Maria Stuart să poată fi condamnată.

Istoricii și cronicarii au consemnat prezentarea deciziei Comisiei ca pe un deznodământ al primului proces intentat Mariei Stuart. Și cine știe ce curs ar fi luat lucrurile, chiar având în vedere ambiguitatea destul de amenințătoare a expresiei „probe insuficiente” din textul deciziei, dacă în toată povestea nu ar fi intervenit o noutate care a

șocat efectiv: unul dintre membrii Comisiei care o judeca pe regină a trecut de partea acuzatei. A fost o lovitură atât pentru regina Elisabeta, cât și pentru intrigantul Cecil, fiindcă „trădătorul” nu era altul decât Thomas Howard, duce de Norfolk și nepotul confidentului lui Henric al VIII-lea. Se presupune că la baza trădării ar fi stat tentația pentru coroana Scoției atunci când el a încercat să obțină mâna Mariei Stuart.

13. MOARTA ÎN MĂTASE PURPURIE

După consternarea cauzată de cererea în căsătorie a Mariei Stuart de către ducele de Norfolk, a urmat furia Elisabetei care l-a învinuit de înaltă trădare. Faptul este pe deplin explicabil văzut fiind prin prima ideii că regina Scoției nu renunțase la drepturile sale asupra succesiunii la tronul Angliei. Parcă numai acest incident ar mai fi lipsit din atmosfera deja tensionată care exista. De menționat că, în 1569, comitatele din nordul Angliei s-au răsculat sub stindardul catolicismului, exprimându-și opțiunea de a-l proclama comandant suprem pe același duce de Norfolk... Într-un fel, lașitatea l-a salvat pe duce, deoarece el și-a trădat complicitățile și, la porunca Elisabetei, s-a prezentat la Londra unde a fost arestat și închis în celebrul Turn londonez. Astfel, răsculații n-au reușit să o elibereze pe Maria Stuart, iar întregul complot a fost înăbușit în sânge. Semnificativ este, însă, și cu repercusiuni tragice, următorul fapt: unul dintre complotiștii răsculați, episcopul Leley, arestat fiind, pentru a se salva, a destăinuit cu lux de amănunte tot ce știa, acuzând-o, în plus, pe Maria Stuart de asasinarea soțului său Darnley. Drept consecință, din luna martie a anului 1571, deținerea reginei Scoției nu mai este onorifică, ci ia turnura unei izolări depline, fiindu-i controlată corespondența, mai ales că se manifestă tot mai pregnant ramificațiile unei conspirații de care ea nu pare să fi fost în totalitate străină – cel puțin acest lucru reieșea din rapoartele aceluiași sinistru personaj William Cecil. Încet, cu grija ca totul să iasă bine motivat în fața istoriei, se adăugau noi file acuzatoare într-un dosar tot mai voluminos și cu argumente din ce în

ce mai solide în favoarea inculpării. Ani de zile a durat pregătirea unui deznodământ nemărturisit, dar imaginat de Elisabeta, astfel că ultimul act al piesei, unicat în istoria acelor vremuri, era timpul să înceapă...

La 11 octombrie 1586, la castelul Fotheringhay (unde se afla deținută Maria Stuart), au sosit membrii tribunalului care i-au înmânat o scrisoare din partea reginei Angliei. În aceasta se preciza, printre altele, că, din moment ce Maria Stuart ceruse protecția Elisabetei ca refugiată pe teritoriul englez, ea și toate acțiunile sale intrau, cum era și normal, sub incidența legilor engleze. În acest context, regina era obligată să răspundă în fața respectivului tribunal la toate învinuirile ce i se aduceau. Ca răspuns, Maria Stuart transmite în scris comisiei, că nu cunoaște legile angliei, că este lipsită de avocat, că nu există nici un document scris de mână ei care să constituie probă pentru acuzațiile care i se aduceau – toate acțiuni împotriva reginei sau a statului englez. Nu numai că nu se afla sub protecția legilor britanice, scrie ea, dar exact conform acestor legi era ținută de 19 într-o închisoare...

Însărcinat să pronunțe sentința într-un atât de delicat și controversat proces, tribunalul, format din 48 de persoane, a găsit-o pe Maria Stuart vinovată de săvârșirea crimelor de care era acuzată. Acest lucru a fost anunțat la 25 octombrie 1586, în Camera Înstelată a Westminsterului, iar câteva zile mai târziu, Parlamentul a ratificat hotărârea instanței, recomandând condamnarea acuzatei la moarte. Verdictul final trebuia dat, însă, de regina Elisabeta care s-a văzut pusă în fața luării unei decizii de la care s-ar fi eschivat cu cea mai mare plăcere. În acest context, există dovezi din care rezultă că ea ar fi sugerat o asasinare tainică a Mariei, faptă refuzată de însuși temnicerul Amyas Poulet... Ar fi preferat această variantă, care ar fi scutit-o de scuza (ridicolă, de altfel), că a semnat condamnarea la moarte a Mariei, deoarece nu băgase de seamă, între alte hârtii, sentința tribunalului...

În dimineața zile de 8 februarie 1587, Maria Stuart face ultimele pregătiri. Nu vrea să apară în ochii lumii ca o biată învinsă, ci ca un om demn, așa cum fusese toată viața, dar, înainte de toate, ca o

REGINĂ. Cronicarii și biografii spun că s-a pregătit minuțios pentru marele, cumplitul și ultimul eveniment al vieții ei. Vreme de două ceasuri, femeile din suita sa au ajutat-o să-și aranjeze o toaletă care avea să rămână în istorie ca un moment de șoc al actului final. Fix la ora 8, o bătaie în ușă îl vestește pe șeriful care intră și, după ce se înclină cu respect (altă ironie a soartei!), spune:

- Madame, lorzii m-au trimis să vă spun că sunteți așteptată...
- Să mergem, răspunde ea, făcând primii pași pe ultimul său drum.

Este ajutată de slujitori, din cauza picioarelor deformate și anchilozate de reumatism și de neumblat, care nu o mai prea ajută la mers.

Dar, când intră în sala de execuție, cu un ultim efort, ea afișează celor prezenți o eleganță și o siguranță de sine care amintesc de fantastica zi a încoronării de la Reims.

Numai că, acum urcă treptele spre eșafod...

Atunci, preotul binecuvânta căsătoria – acum, secretarul citește sentința de condamnare.

Atâta stăpânire de sine afișează pe chip osândita, încât Wingfield, dușmanul ei cel mai feroce și mai otrăvit, recunoaște în raportul trimis lui William Cecil, că Maria Stuart parcă își asculta grațierea nu sentința de condamnare la moarte.

Cruzimea lorzilor nu se oprește aici, însă. Bănuind că regina Scoției intenționa să dea momentului aura unui martiraj catolic și, mai ales, pentru a-i înfrânge mândria și demnitatea, i-au interzis preotului său să părăsească odaia, în locul său urcând pe eșafod pentru a-i da ultima binecuvântare, pastorul reformat de la Peterborough – doctorul Fletcher. Dar, în timp ce acesta elogiază protestantismul, Maria Stuart, îngenuncheată, se roagă pe latinește. Astfel, cele două religii nu se unesc nici măcar în fața morții.

Apoi, urmează șocul final...

Regina își dezbracă pelerina neagră și rochia și rămâne înveșmântată într-o mătase purpurie...

Se apleacă și cuprinde butucul cu amândouă mâinile pe care poartă mănuși purpurii...

Abia la a treia lovitură capul reginei se rostogolește pe podea...

Și, dintre toți care i-au fost apropiați, doar micuțul ei câine, ascuns printre faldurile mătăsii, țâșnește spre cei din jur sfâșiind tot ce întâlnește în cale...

SFÂNTUL PAVEL – UN INTRUS PRINTRE APOSTOLI ?

Cu un grad minim de risc am putea spune că apariția și evoluția Apostolului Pavel în istoria creștinismului a avut o importantă doză de spectaculos. Aceasta chiar dacă, așezând față în față faptele lui Saul din Tars cu cele ale lui Pavel de după momentul „convertire”, se constată cu ușurință echilibrul și logica judecății Domnului. Și totul a pornit de la o întrebare sunând mai mult a dojană moralizator-părintească decât a amenințare:

„– *Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?*”

Numai că... interpelarea venea dintr-o „*lumină din cer*”.
(Faptele Apostolilor, 9; 3)...

Ceea ce apare, însă, curios, este că, deși căzut la pământ de spaimă, interpelatul nu se pierde întru totul cu firea, ci mai are putere și curaj să întrebe:

„– *Cine ești, Tu, Doamne ?*”

Constatăm aici o ciudățenie: întrebarea este ambiguă, ba chiar s-ar putea spune, inutilă. Ca să nu mai vorbim că, fără nici un efort, ea poate fi împărțită în două părți cu sensuri aproape diferite: 1. „*Cine ești Tu...?*”, respectiv: cine ești tu cel care îți permiți să mă tragi la răspundere, pe mine, Saul din Tars? De asemenea, recunoaștem la fel de lesne că vorbește Saul, înverșunatul adversar al creștinismului, intolerantul și crudul, infatuatul și persecutorul, adică nimeni altul decât acela care „*s-a dus la marele preot și i-a cerut scrisori către sinagogile din Damasc, ca, dacă va găsi pe unii umblând pe calea credinței (...), să-i aducă legași la Ierusalim*” **(Faptele Apostolilor, 9; 1-2)**. A doua parte a întrebării este un singur cuvânt: „*Doamne*”,

însă care, nu numai că echilibrează și dă greutate întrebării, dar are și rostul de a-l supune pe Saul unei prime îngenunchieri arătându-l a fi cunoscător al puterii Domnului și temător de acesta. Pentru că, aflând mai apoi că dialoghează cu însuși Isus, el are, pe loc, o atitudine îndatoritoare (efect al rapidei sale convertiri?), dacă nu cumva chiar smerit-slugarnică întrebând:

„– *Doamne, ce trebuie să fac?*”

Această trecere bruscă (trăită pe drumul Damascului), de la înverșunare și ură la smerenie, slugărnicie și credință ne poate face bănuitori în legătură cu corectitudinea și moralitatea personajului. Chiar având în vedere anumite circumstanțe, procesul-metodă de convertire a lui Saul lasă suficient loc pentru interpretări cel puțin interesante, de care nu e cazul să ne ocupăm aici. Fără nici o pretenție analitică, putem spune că, la urma urmei, pentru fărădelegile săvârșite putea să fi fost pedepsit până la nimicire sau, în cazul cel mai fericit, să i se fi asigurat un statut de bun creștin și de... oaie readusă la turmă – atât. Ar fi fost extrem de simplu, dar, după felul în care s-au desfășurat lucrurile, pare-se că, prin această convertire, s-a urmărit un scop foarte precis.

Rămânând în sfera celor spuse până aici, să mai avem în vedere că „persecutorul din Tars” nu era doar un simplu beneficiar al unor înalte privilegii (având chiar cetățenie romană, calitate nu tocmai ușor de obținut și, în orice caz, nu de către oricine), ci și un filozof și om cu o cultură solidă (subl. D. H.), și că, de la 14 ani, a studiat cu unul dintre cei mai mari și mai importanți rabini ai acelor vremuri – Gamaliel. Este argumentul care justifică și atestă devotamentul său față de legea mozaică (dus până la fanatism). În plus, Tarsul nu era o așezare anonimă, ci un oraș universitar de renume, datorită nivelului său ridicat de spiritualitate culturală și filozofică. Despre această localitate, însuși cunoscutul geograf grec, Strabo, menționa că Tarsul era unul dintre centrele importante de educație și filozofie. Or, trăind într-un asemenea climat, și fiind el însuși un reprezentant important al vieții spirituale, făcând abstracție de latura sa fanatică, Saul – se poate afirma cu certitudine – nu putea fi tratat/convertit ca un oarecare. Iar

ceea ce se va petrece cu el în decursul întregii sale vieți, este exact ilustrarea rolului și rostului în istoria lumii creștine preconizate de către Domnul intervenind pe „drumul Damascului” în existența tiranului tarsian. În sprijinul unei portretizări cât mai apropiate de adevăr privind importanța acordată în timp nou convertitului, este locul potrivit pentru a apela la câteva date statistice extrem de interesante în contextul de mai sus: în **Noul Testament** există nu mai puțin de 260 de capitole care pot fi repartizate astfel: în **Evangheliile** - 89; în **Faptele Apostolilor** - 28; în **Apocalipsa lui Ioan** - 22... În ceea ce îi privește pe „epistolieri”, capitolele în ordine, sunt: Iacov - 5, Petru - 8, Ioan - 7, Iuda - 1; aceasta în condițiile în care **Epistolele lui Pavel** au 100 de capitole în care nu includem pe cele din **Faptele Apostolilor**, referitoare la Saul/Pavel. În această ordine de idei, este lipsit de sens să ne mai punem problema rolului atribuit de către Domnul lui Pavel în istoria creștinismului, cu atât mai mult că el avea – cum s-a și putut vedea mai târziu – certe calități de orator în vorbire și de povestitor în scrieri...

Atât întoarcerea lui Saul la Domnul cât și prerogativele de propovăduitor cu care fusese investit, au avut drept efect o neîncredere manifestată de cele mai multe ori fățiș inclusiv de cei din preajma lui Isus. Astfel, este semnificativ faptul că, la Ierusalim, Saul/Pavel a încercat zadarnic să se lipească de ucenicii lui Isus: „*toți se temeau de el, căci nu puteau să creadă că este ucenic.*” (**Faptele Apostolilor, 9; 26**). Abia la recomandarea lui Barnaba, care depune mărturie că pe drum „*Saul îl văzuse Domnul care îi și vorbise.*” (**Faptele Apostolilor, 27**), acesta este acceptat de ucenici. Se știe bine că Barnaba nu a fost un oarecare, ci o rudă apropiată a evanghelistului Marcu și că numai în baza acestei relații Saul/Pavel a fost acceptat... De-aici se poate trage și concluzia că noii veniți/adepti ai creștinismului erau obligați să îndeplinească anumite condiții, unele chiar sub forma unor canoane.

„Cazul Saul” nu poate fi considerat nicidecum o simplă convertire, ci un fenomen complex ce va evolua în conformitate cu un

program-scenariu foarte riguros alcătuit, presărat (din belșug, am putea spune) cu momente și situații-încercări, unele chiar dramatice pentru Pavel. Pe de altă parte, este interesant că, după dialogul cu Isus, Saul nu și-a întrerupt drumul spre Damasc, deși evreii de-acolo, care aflaseră de convertirea sa, erau pregătiți să-l omoare.

Încercările prin care i-a fost dat lui Pavel să treacă nu pot fi considerate altceva decât părți ale unei pedepse aplicate de către Domnul cu scopul acoperirii cu suferințe a perioadei de anticreștinism de dinaintea convertirii. Să ne amintim că, începând cu prima poruncă, Dumnezeu se arată a fi necruțător cu cei care-l urăsc: „*Să n-ai alți dumnezei afară de Mine. (...) Eu, Domnul, Dumnezeu tău, sunt un Dumnezeu gelos, care pedepsesc fărădelegea (...) până la al treilea și al patrulea neam al celor ce mă urăsc*”. (**Deuteronom, 5; 7, 9**). În acest context, Saul nu este oprit sau întors din drumul Damascului, ci lăsat să fie ucis, de fapt expus acestui pericol, fiindcă trădase cultul mozaical. „Norocul” său a fost un coș de nuiiele în care, ascuns, el a reușit să scape, noaptea, coborât cu frânghii de pe zidurile împrejmuitoare de către niște prieteni. Află că aceeași soartă l-ar fi așteptat și la Ierusalim, așa că se întoarce în orașul natal – Tars – pe care nu-l mai părăsește o bună bucată de vreme.

Aceasta este versiunea din „**Faptele Apostolilor**” contrazisă, însă, mai târziu de însuși Pavel în **Epistola către Galateni**, în care spune: „*nici nu m-am suit la Ierusalim la cei ce au fost apostoli înainte de mine, ci m-am dus la Arabia. Apoi m-am întors din nou la Damasc. După trei ani m-am suit la Ierusalim să fac cunoștință cu Chifa și am rămas la el 15 zile. Dar n-am văzut pe niciunul altul dintre apostoli, decât pe Iacov. După aceea, m-am dus în ținuturile Siriei și Ciliciei*” (**Galateni, 1; 17-21**). În același timp, oricare ar fi sursa de care ne-am folosi, rămâne o esență care străbate viața lui Pavel ca un fir roșu: primejdiile de tot soiul pe care era nevoit să le întâmpine. Aproape pretutindeni era privit cu suspiciune și chiar cu ostilitate, amenințat fiind, nu o dată, cu uciderea. Iar „lipitura” la apostoli făcută de Barnaba nu a fost niciodată prea agreată. În aceeași epistolă către Galateni, el vorbește chiar despre o confruntare

cu Apostolul Petru: „În adevăr, înainte de venirea unora de la Iacov, el mânca împreună cu Neamurile; dar când au venit ei, s-a ferit și a stat deoparte, de teama celor tăiați împrejur. Împreună au început să se prefacă și ceilalți Iudei, așa că până și Barnaba a fost prins în lațul fățărniciei lor”. (**Galateni, 2; 11-12**), ceea ce nu era puțin lucru, dacă ne gândim la poziția destul de privilegiată între apostoli a celui care, deși îl renegase de trei ori pe Isus într-o singură noapte, se bucura de o poziție mai mult decât importantă în grupul apostolilor. În această ordine de idei, să mai amintim și cearta sa cu evanghelistul Marcu din perioada călătoriei împreună cu acesta în Cipru și Asia Mică, urmare căreia ei nu s-au mai împăcat niciodată. Să fie aceasta explicația că Barnaba a reacționat prompt și surprinzător, în contextul general al întâmplării, negând propria afirmație referitoare la faptul că Pavel l-ar fi văzut pe Domnul în drumul său spre Damasc și că acesta l-ar fi desemnat drept propovăduitor al cuvântului său? Nu e exclus. Însă necazurile proaspătului misionar se aflau abia la început, dar cu tendința clară ca el să renunțe la apostolat. Se afla într-un conflict nu numai permanent, ci și destul de ascuțit cu unii apostoli deja consacrați și recunoscuți ca atare: Petru, Iacov cel Drept, Barnaba și Ioan Marcu. Pavel este etichetat drept “apostol uzurpator” și „impostor”... Putem considera aceste elemente drept reacția primei generații de apostoli la modul cam agresiv de propovăduire a cuvântului Domnului practicat de Pavel față de cei ce îi ascultau prelegerile? Este, totuși, varianta cea mai acceptabilă. Însă poate fi vorba și despre invidie, dacă ținem seama de întâmplarea lui Petru și Ioan la Sinedriu când, după ce au fost întemnițați, mai marii norodului, bătrânii și cărturarii, s-au adunat împreună la Ierusalim, cu marele preot Ana Caiafa, Ioan, Alexandru și toți cei ce se trăgeau din neamul marilor preoți și i-au întreat: „Cu ce putere și în numele cui ați făcut voi lucrul acesta?” (**Faptele Apostolilor, 4; 5-7**) (Este vorba despre vindecarea ologului din naștere, n. n.). Pentru că se spune mai departe în **Faptele Apostolilor**: „Când au văzut ei îndrăzneala lui Petru și a lui Ioan, s-au mirat întrucât știau că ei erau oameni necărturari și de rând.” (**Faptele Apostolilor, 4;13**). Or, se știa deja

de buna și temeinică pregătire culturală și filozofică a lui Pavel, fapt confirmat până la urmă de adevărul că el a fost în stare să creeze o religie nouă și o nouă teologie care au clătinat din temelii secta nazarinienilor din Ierusalim. Acest lucru a avut repercusiuni adânci și durabile într-un complex conjunctural – cultural, etnic, social, moral și, evident, religios – deloc favorabil. În conformitate cu această concepție religioasă, Isus nu mai corespundea foarte strict noțiunii de „învățător peregrin” și de „mesia iudeu” galileean...

În orice caz, impresionantă rămâne consecvența cu care Pavel și-a continuat drumul apostolicesc, urmând un crez în fața căruia piedicile și vicisitudinile de tot felul se destrămau rând pe rând. În acest context, cine și din ce motive să-i nege sau să-i diminueze valoarea însărcinării date de însuși Isus? Pentru că el era suficient de înțelept să fi renunțat după constatarea că relele ce i se iveau în cale nu erau deloc întâmplătoare. Mai rămânând în aceeași ordine de idei, trebuie adusă în discuție o întâmplare destul de bizară, dacă avem în vedere – și nici nu putem face altfel – pe cei care au pus-o la cale. Tot ce se poate că mai marilor de la Ierusalim li se părea cam suspectă desemnarea tocmai a lui Pavel ca propovăduitor al cuvântului Domnului, din moment ce, cu prilejul primei sale vizite la Ierusalim se organizează un sinod care hotărăște nici mai mult nici mai puțin decât condițiile în care el avea dreptul să convertească în continuare păgâni. Și nu numai atât: cu această ocazie el este atestat ca apostol, fiind astfel îndeplinită o formalitate pământeano-birocrațică, efect indiscutabil al îndoielii asupra menirii și drepturilor lui Pavel. Prin extensie putem accepta chiar ideea îndoielii sinodului din Ierusalim privind întâlnirea noului apostol cu Domnul și însărcinările pe care i le dăduse acesta. Sinodul a considerat, de altfel, că Pavel avea de respectat, ca apostol, următoarele patru clauze: 1). Să nu consume carne provenită de la animalele jertfite zeilor păgâni; 2). Să se abțină de la desfrâu, adică de la legăturile cu vestalele din templele păgâne; 3). Să nu mănânce carne de la animalele sugrumate(!); 4). Să nu pună în gură sânge de animal.

De remarcat că trei dintre cele patru clauze se referă la mâncare și doar una la moralitate, ceea ce poate fi interpretat ca o măsură mai mult

economică decât religioasă, impusă de un grup de pământenii din care făcea parte și Iacov cel Drept – e adevărat... Însă, decretul sinodului a avut un rol extrem de important pentru Pavel, deoarece, după fiecare călătorie, el se prezenta la Ierusalim pentru a informa (!?) asupra misiunii sale și pentru a primi noi instrucțiuni...

Aproape neverosimil este adevărul că Pavel nu pomenește în niciuna din epistolele sale despre decretul sinodal menționat mai sus care, în anumite situații sau circumstanțe, ar fi constituit o „patalama” înainte de toate în fața ascultătorilor săi din sinagogi și nu numai... Însă, aici se naște întrebarea dacă acest decret a existat vreodată scris, deoarece majoritatea cercetătorilor istoriei creștinismului au îndoiele nu lipsite de temei. Intelectualicește vorbind, Pavel a fost unul dintre cei mai inteligenți și chiar mai ordonați propovăduitori ai creștinismului și, deci, logic, în stare de a se folosi de orice argument/act care să fi putut aduce ușurătate dramaticei sale existențe. Chiar la prima vedere, din **Faptele Apostolilor** reiese că, de aproape douăzeci de ori, viața lui a fost în pericol să fie curmată de fiecare dată scăpând mai ales datorită diplomației sale coroborată cel mai adesea, e drept, cu puterea divină. Că, din egoism și orgoliu dorea să-și rezolve singur toate divergențele, de toate felurile, aceasta fiind încă o latură a personalității sale, iar chestiunea trebuie, și așa e potrivit, să fie asociată cu sentimentul de vinovăție față de Domnul, care e posibil să-l fi stăpânit toată viața în calitate de fost acerb prigonitor al creștinilor. În acest sens, trebuie menționat un episod nu lipsit de semnificație privitor la uciderea cu pietre a lui Ștefan. În **Faptele Apostolilor** (7; 58), se spune: „*L-au târât afară din cetate și l-au ucis cu pietre pe Ștefan. Marturii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr, numit Saul*” (subl. n.). Ideea este continuată în capitoul următor: „*Saul se învoise (cu sensul că era de acord) la uciderea lui Ștefan.*” (**Faptele Apostolilor, 8; 1**). Și încă: „*Saul de partea lui (cu sensul de ce îi revenea), făcea prăpăd în Biserica; intra prin case, lua cu sila pe bărbați și pe femei, și-i arunca în temniță.*” (**Faptele Apostolilor, 8; 3**). Așadar, încă din tinerețe, Saul/Pavel începuse să adune momente pentru marele păcat de prigonitor al creștinilor... Or,

după asemenea fapte, oricui îi vine greu să creadă că, peste noapte, „agresorul” se metamorfozase într-un important reprezentant al Domnului. În asemenea circumstanțe, rostul decretului sinodal de la Ierusalim trebuie considerat ca fiind extrem de util.

În **Faptele Apostolilor** pare să se forțeze puțin nota evidențiindu-se dialogurile lui Pavel cu Domnul și cu Duhul Sfânt tocmai pentru a-i contura noului apostol aura corespunzătoare și cu efecte impresionante: „*Pe când slujeau și posteau în Biserica din Antiohia, Duhul Sfânt a zis: «Puneți-Mi deoparte pe Barnaba și pe Saul pentru lucrarea la care i-am chemat»*” (**Faptele Apostolilor, 13; 2**); iar cei cărora li se adresează Domnul, sunt învățători și prooroci aflați în Biserica din Antiohia (**Faptele Apostolilor, 13; 1**), deci oameni de rând! Apare tot mai pregnantă conturarea unui propovăduitor de excepție, supoziție la care ne îndeamnă chiar textul din Biblie: „*Și, după ce s-a împreăștiat adunarea, mulți din iudei și din prozeliții evlavioși au mers după Pavel și Barnaba*” (**Faptele Apostolilor, 13; 43**).

În consecință, suntem obligați să-l considerăm deja și un bun orator, care știa să-și apropie auditoriul impunându-și punctul de vedere și convingerile religioase. Și, mai departe: cumulând această știință a oratoriei cu investitura divină, pe un fond de cultură generală bine asimilată și compartimentată, nu ne este greu să-l considerăm pe Pavel drept cel mai mare și mai important creștinizator de după Isus. Cu atât mai mult că el impresiona, în primul rând prin dezinvoltura cu care acționa în numele Domnului, uneori recurgând la... măsuri extreme pentru a-și demonstra puterea. Cazul anihilării magicianului Elma prin orbire pentru a-l putea converti pe preconsulul roman din Cipru, Sergiu Paulus; a avut o dispută atât de aprinsă cu locuitorii Pisidiei, încât a fost alungat din oraș, iar locuitorii din Iconiu (păgâni și iudei) au vrut pur și simplu să-l „lapideze” (LAPIDÁ, vb. I. *A ucide pe cineva prin lovituri de pietre*; cf. DEX, Ed. Univers Enciclopedic, 1998, p. 559); la Listra, după ce Pavel a vindecat un paralizat din naștere (desigur, fapt impresionant și miraculos), locuitorii l-au considerat pe el Hermes, iar pe Barnaba, care era mai solid, Zeus – oricum, soli ai divinității. Nenrocirea a venit, însă, după ce Pavel și

Barnaba au reușit să-i convingă pe listreni că și ei doi erau oameni pământeni. Incitați de antiohieni și iconieni, cărora cei doi le scăpaseră prin fugă, listrenii și-au schimbat repede atitudinea scoțându-i pe proaspeții „zeificați” în afara orașului, bătuiți zdravăn cu pietre și lăsați acolo – spre norocul lor, totuși! – doar în stare de inconștiență. Iar odiseea nu se sfârșește aici...

Acest ilustru personaj biblic având un rol de persoană-tampon între Dumnezeu și oameni, a demonstrat cu înverșunare prin toate acțiunile lui că încredințarea sa de către Domnul a fost potrivită. Știindu-și spatele asigurat de pavăza divină, el s-a folosit cu ingeniozitate de cele mai inedite și mai surprinzătoare tactici în scopul aducerii în turmă a oilor rătăcite, uneori punându-și în joc chiar și viața. Un episod oarecum aparte în acest context, s-a petrecut la Filippi: O roabă profetesă s-a ținut multă vreme după Pavel și Sila strigând: *“Oamenii aceștia sunt robii Dumnezeului Celui Prea Înalt și ei vă vestesc calea mântuirii.”* (**Faptele Apostolilor, 16; 17**); de fapt, era o simplă slujnică-ghicitoare care aducea prin aceasta venituri însemnate stăpânilor săi. Până la urmă strigătele sale, destul de isterice, l-au scos din sârite pe Pavel care s-a adresat la un moment dat duhului din ea zicându-i: *“«În numele lui Isus Hristos, îți poruncesc să ieși din ea». Și a ieșit în ceasul acela.”* (**Faptele Apostolilor, 16; 18**). Dar, a urmat surpriza: reacția stăpânilor roabei a fost imediată și dură (deși logică, dacă avem în vedere câștigurile lor realizate de pe urma ghicitului ei): *„Au pus mâna pe Pavel și pe Sila”* și i-au dat pe mâna dregătorilor zicându-le: *„Oamenii aceștia ne tulbură cetatea, sunt niște iudei”(...*) *„...Dregătorii au pus să le smulgă hainele de pe ei și au poruncit să-i bată cu nuiete. După ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniță...”* (**Faptele Apostolilor, 16; 19-20; 22-23**). Prin urmare, putem spune că exista o adevărată regulă aplicată cu rigurozitate în alternarea succeselor incontestabile la convertire și amenințările de tot felul, inclusiv cu uciderea – ca să nu mai punem la socoteală bătăile și întemnițările periodice.

Să fie, totuși, acesta unul dintre motivele pentru care Pavel a efectuat călătoriile sale mereu însoțit? Este una dintre certitudini.

Pentru că, în cei 20 de ani petrecuți în Antiohia, în timpul celor trei călătorii importante, el a fost însoțit pe rând de Barnaba, Ioan Marcu, Sila, Matei, Aristarh, Secundus, Gaius, Timotei, Tihic și Trofirus, ceea ce nu l-a scăpat de punerea în lanțuri de șapte ori, evident, scăpând de fiecare dată datorită intervenției Domnului, mai mult sau mai puțin directe.

Revenind la „momentul Filippi”, mai trebuie adăugat că acesta a avut o semnificație aparte în viața lui Pavel, consolidându-i conștiința protecției divine, fapt scos în evidență și de un comportament depășind deseori tiparele și condiția unui oarecare propovăduitor al creștinismului. Degaja optimism, curaj, puterea de a-i înfrunta pe cei care i se opuneau și, mai ales, pe dușmani. Ne este greu să credem că se baza doar pe sine atunci când își permitea să aibă următorul dialog cu temnicerul pe când se afla în închisoare: „– *Dregătorii, îi zice temnicerul, au trimis să vi se dea drumul...*” „– *După ce ne-au bătut cu nuiele în fața tuturor, fără să fim judecați, pe noi care suntem romani, ne-au aruncat în temniță și-acum ne scot afară pe ascuns! Nu merge așa! Să vină ei singuri să ne scoată afară!*”, răspunde cu aroganță întemnițatul făcându-ne să ne minunăm de o asemenea atitudine. (**Faptele Apostolilor, 16; 36-37**). Dar putem accepta și varianta unei răbufniri a fostului tiran din Tars – destul de plauzibilă la urma urmei – deși suntem gata să exclamăm: totuși, ce curaj extraordinar la un întemnițat! Am face-o dacă n-am ști de-acum că dincolo de această atitudine se afla divinitatea, totdeauna oportună în a-l salva de la încurcături, inclusiv de la moarte. De fapt, și mai terestru raționând, deja se poate vorbi despre o convenție reciproc avantajoasă încheiată între divinitate și Pavel, pe care el a și respectat-o cu desăvârșită strictețe creând o nouă religie în condiții deosebit de grele, și bine știute.

Devenit o personalitate proeminentă, care cam ținea în umbră pe ceilalți apostoli sau reprezentanți ai acestora, se ajunge la situația ca Pavel să fie tot mai puțin agreat de către ei. Să ne reamintim, între altele, că el a intrat în rândul apostolilor numai în urma recomandării lui Barnaba care, la un moment dat, consecință a unor discuții

contradictorii și certuri, ajunsese să afirme că, de fapt, Pavel nici nu vorbise vreodată cu Isus. Facem abstracție aici de dușmanii săi fățiși... Apoi, sunt de reținut neînțelegerile și incidentele dintre Pavel și Petru, Iacov cel Drept, Marcu etc., de unde se poate deduce o anumită stare de antipatie și de tensiuni în relațiile interapostolice. Dar, de ce să nu admitem și realitatea că apostolii înșiși erau oameni, nu?, și că nimic din ceea ce era omenesc nu le era străin, inclusiv invidia față de nu-demult-prigonitorul creștinilor, fostul guvernator al Tarsului? Implicat nu erau văzute cu ochi buni metodele folosite de către noul apostol pentru creștinizare, care nu totdeauna erau dintre cele mai blânde. Există chiar versiuni și argumente conform cărora lui Pavel nu i se recunoșteau, chiar de către confracții mesianici, meritele fie ele dintre cele mai evidente. Faptele petrecute la Ierusalim după cea de-a treia lui călătorie misionară, sunt dovezi ale unei realități incontestabile: Iacov cel Drept l-a întâmpinat pe Pavel cerându-i ca, timp de o săptămână să se pocăiască stând închis în templu pentru purificare. Era vorba, în fapt, de o hotărâre a Sinodului care însemna, în realitate, drept un semn de nerecunoaștere a lui Pavel ca uns al lui Dumnezeu și nici măcar ca apostol. Întâmplarea în cauză – aspect deosebit de important – a avut loc după ce el pusese bazele uneia dintre cele mai puternice religii, cum avea să confirme istoria.

Această... reconvertire întru Domnul a fost, cu certitudine, unul dintre cele mai umiltoare momente din viața sa (și-așa destul de zbuciumată), precum și un motiv în plus în favoarea ideii că această importantă personalitate a lumi creștine a fost tot timpul, și în mod deliberat, marginalizată până la a i se contesta și chiar anula meritele care, culmea!, erau recunoscute de către... dușmanii săi din moment ce, după punerea sa în lanțuri, paza îi era asigurată de 400 de soldați și 70 de călăreți. Era o „onoare” care nu i s-ar fi acordat oricui! Este de la sine înțeles că pericolul cel mare venea din partea iudeilor, care „*s-au dus la profeții cei mai de seamă și la bătrâni și le-au zis: «noi ne-am legat cu mare blestem să nu gustăm nimic până nu vom omorî pe Pavel»*” (**Faptele Apostolilor, 23; 14**). Așadar, nu mai poate fi vorba despre nici cel mai mic dubiu! Însuși marele preot Anania îl acuză pe

Pavel în fața dregătorului Felix: „Am găsit pe omul acesta care este o ciumă; pune la cale răzvrătiri printre toți iudeii de pe tot pământul, este mai-marele partidei Nazarinenilor și a cercat să spurce chiar Templul.” (**Faptele Apostolilor, 24; 5-6**). În timp ce Pavel, în apărarea sa, spune – și nu putem să nu-l credem – că: „Nu sunt mai mult de douăsprezece zile (...) de când m-am suit să mă închin la Ierusalim. Nu m-au găsit nici în Templu, nici în sinagogi, nici în cetate sau făcând răscoală de norod.” (**Faptele Apostolilor, 24; 11-12**). Dar, ceea ce l-a salvat pe Pavel de la judecată, mai mult sau mai puțin dreaptă, a fost statutul său de cetățean roman, pe care el a și invocat-o, conștient fiind de valoarea unui asemenea argument în favoarea sa. Cu această dovadă-argument, el a cerut să fie trimis la Roma spre a fi ascultat de însuși împăratul. După o seamă de deliberări, de argumentări pro și contra, cererea i-a fost aprobată și, până la urmă, a fost trimis la Roma sub escorta unui centurion. După sosire, după o întâlnire cu mai-marii Iudeilor și după evenimente mai mult sau mai puțin importante, apostolul Pavel dispare brusc și misterios din **Faptele Apostolilor**, dispariție descrisă și încheiată astfel: „Pavel a rămas doi ani întregi într-o casă pe care o luase cu chirie. Primea pe toți care veneau să-l vadă, propovăduia împărăția lui Dumnezeu și învăța pe oameni, cu toată îndrăzneala și fără nici o piedică, cele privitoare la Domnul Isus Hristos.” (**Faptele Apostolilor, 28; 30-31**).

În ceea ce privește sfârșitul acestei puternice și controversate personalități a lumii creștine, există trei variante demne de luat cel puțin în discuție: 1.) Dispariția împreună cu ultima parte a operei sale, în incendiul din anul 64; 2.) Pavel a fost decapitat și înmormântat (singur), însă arheologii nu au găsit nici o urmă, deși Tertulian afirmă cu claritate că apostolul ar fi fost decapitat lângă Tre Fontane din Roma; 3.) Condamnarea la exil în Spania... Această ultimă variantă este, pare-se, cea mai tentantă pentru luat în considerare, mai ales pentru faptul că Pavel ar fi suferit de o boală misterioasă, care stârnea repulsie. Se bănuiește că ar fi fost vorba de malarie sau de epilepsie sau și una și alta. Apoi, Pavel – se spune – nu arăta prea bine nici

măcar din punct de vedere fizic: era mic, aproape chel, avea niște sprâncene stufoase, picioare strâmbe, cam strâmb îi era și nasul proeminent – deci o prezență deloc agreabilă... Dar este de admis și varianta „Tre Fontane”, gândindu-ne la Bazilica Sf. Pavel sub zidurile căreia s-ar afla trupul său, într-un sarcofag de marmură și argint, variantă care se leagă cu ipoteza din care rezultă că „...*Pavel sosește la Roma în jurul anului 60. Doi ani mai târziu el va fi executat sub domnia lui Nero.*” (**M. Eliade / I. P. Culianu: DICȚIONARUL RELIGIILOR**, Ed. Humanitas, 1993, p.100).

... Noi nu putem decât să ne plecăm fruntea în semn de respect în memoria celui căruia însăși Sfânta Scriptură îi asigură un loc aparte, poate chiar în detrimentul celor care, pe nedrept, l-au considerat un intrus printre ei...

MOARTEA LUI SOCRATE - UN ASASINAT POLITIC ?

Socrate s-a născut la Atena și a trăit între anii 469-399 (î. Cr). O origine socială cel mult modestă, o fizionomie deloc de invidiat și o existență pe măsură, au constituit, într-un fel, punctele vulnerabile, dacă putem spune așa, ale unuia dintre marii filozofi ai lumii – Socrate. Fiul al cioplitorului în piatră, Sophroniscos și al moașei Phainereta, arăta lumii o fizionomie descrisă de contemporanii săi în felul următor: ochi bulbucăți, nas cârn, buze groase, cap pleșuv, uitătură piezișă și o barbă rară și totdeauna neîngrijită. Toate-acestea adunate la un loc dădeau văzului lumii o urâtenie aproape desăvârșită și, la fel de adevărat, ceva mai rar întâlnită. Am mai putea afirma, poate puțin cam hazardat, că respectivele tare i-au fost date de către Divinitate doar cu scopul simplu de a le putea compensa cu ascuțimea unei minți sclipitoare și o adâncime a judecății care l-au scos, în scurtă vreme, din rândul oamenilor de rând. Este o variantă de luat în seamă fără a cădea în cine știe ce fabulații sau interpretări forțate. „Răul-urâtenie” nu putea fi convertit în... bine decât de o minte înțeleaptă, astfel că Socrate, adresându-i-se lui Cristobulos spune: *„Ochii tăi nu văd decât în linie dreaptă, pe când ai mei, și într-o parte, fiindcă sunt bulbucăți. (...) Eu cred că nasul meu e mai frumos, dacă cu adevărat zeii ne-au făcut nasul ca să mirosim; căci nările tale cată spre pământ, pe când ale mele sunt sumese, așa că primesc mirosurile din toate părțile. Nasul meu cârn e mai frumos pentru că nu stă împotriva, ci lasă numaidecât privirile să se îndrepte unde vor, pe când un nas mare aduce mai multă pagubă, pentru că oprește privirile ca un zid...”*

Dacă acestea sunt cuvintele marelui filozof, și nu avem argumente de contrazicere, atunci descrierea sa este cel mai reușit miniportret al organelor sale de văz și miros implantate într-o fizionomie deloc atrăgătoare. Într-un fel, „contracurarea” urâteniei sale prin contrabalansare, este continuată de un discipol al său, Xenofon (430-355 î. Cr.): „*Era așa de drept că n-a făcut niciodată rău nimănui, ci a adus cele mai mari foloase prietenilor lui, așa de cumpătat, încât n-a pus niciodată plăcerea mai presus de cinste, așa de înțelept, că deosebea fără greș binele de rău fără ajutorul nimănui, ci cu propria lui pricepere, destoinic să lămurească și să definească orice, îndemânatic să judece pe alții și să le arate greșelile, și să-i îndrepte spre cinste și virtute...*” Exact aceleași coordonate stau și la baza caracterizării făcută de Platon (427-347 î. Cr.), cel mai credibil „biograf” și continuator al marelui filozof în celebrele de-acum dialoguri din **Banchetul**: „*Fedon*”, „*Statul*”, „*Parmenide*”... Acestuia, el însuși mare gânditor al lumii antice și ceea ce s-ar numi acum purtătorul de cuvânt al lui Socrate, dar și cel mai important, deci, discipol al filozofului, îi datorăm cea mai completă și mai autorizată descriere a persoanei, dar și a strălucitoarei înțelepciuni socratiene. În *Scrisoarea a VII-a* – singura autentică, după cât se pare – autenticitatea celorlalte fiind relativ incertă –, Platon îl caracterizează ca fiind „*omul cel mai deștept dintre contemporanii săi*”. Să avem în vedere că acest lucru a fost posibil și pentru că, pe lângă calitățile native menționate și descrise de discipolii și comentatorii săi el a fost și unul dintre învățăceii sofiștilor Protagoras, Georgias, Hippias, Prodicos, Callicles, Thrasymachos..., care a asimilat cunoștințele valorificându-le apoi în modul cel mai extraordinar cu putință. Apoi, luând în considerare – și nu avem vreun motiv să n-o facem – mai toate descrierile contemporanilor săi subliniază noblețea unui caracter cu totul aparte. Atenianul Alcibiade (c.450-404 î. Cr.), general de armată și om politic, întărește afirmațiile predecesorilor săi în calitate, și el, de discipol al lui Socrate spunând: “*Socot pe Socrate aidoma acelor tipuri de silenii așezați prin atelierile sculptorilor, pe care aceștia îi dăltuiesc cu naiuri și flaute în mâini. Dacă-i deschideți ei au pe dinăuntru mici statui de*

zei. (...) Când îi ascult, inima mea bate mai tare decât a corybanților. Lacrimi îmi pică din ochi sub vorbele sale.”

Cel asupra căruia atârna atâtea calități spirituale, cel care este considerat un moment distinct în istoria filozofiei universale: presocraticii, (sec. VII-V î. Cr.), urmași de sofști și-apoi socratienii etc., s-a făcut remarcat începând cu atitudinea sa ireconciliantă împotriva sofștilor. Este bine cunoscut faptul că Prodicos din Cheos, Thrasymacos din Calcedon, Hippias din Elis, sau, dar poate chiar în primul rând, Protagoras din Ardera, erau propovăduitori cunoscuți și impuși ai scepticismului și nihilismului reprezentând, după raționamentele lor, spiritul uman. Să nu oitem aici un amănunt interesant în ceea ce privește formarea gândirii filozofice a lui Socrate și anume: Aspasia din Milet și Diotima din Mantinea, cea dintâi o curtezană pomenită de Platon în *Menexenos*, de Xenofon sau de Eschine, ultimul afirmând că Aspasia i-a ținut lui Socrate adevărate lecții despre doctrina dragostei; cam la fel s-au petrecut lucrurile și în cazul Diotimei...

Fiind nativ o minte ascuțită, Socrate a „beneficiat” din plin de vicisitudinile unei existențe care a completat și perfecționat de-a lungul vieții filozofului acest dar divin. În comedia *Norii*, Aristofan a construit un personaj Socrate având la bază omul real nu apelând la informații sau supoziții, autorul piesei considerându-l a fi un fel de *sumum* al sofismului din vremea aceea; în *Banchetul*, Platon vorbește chiar despre întâlniri dintre comedigraf și filozof în Atena... Cei care l-au cunoscut, care i-au fost apropiați ca prieteni sau discipoli, îl descriu ca pe un personaj fascinant dominând prin inteligență și elocința cu care își demonstra ideile și convingerile, calități care dublau și completau un caracter impresionant. Tăria caracterului său și o voință aproape ireală au făcut să se vorbească despre el ca despre un fenomen chiar din punct de vedere psiho-biologic; era în stare să suporte neajunsurile – foame, sete, frig, căldură – dincolo de limita admisă de legile firii, ceea ce presupunea – parafrazându-i zicerea – o deplină cunoaștere și stăpânire de sine. Calm și cu simțul măsurii în tot și în toate, Socrate nu a fost agreat

pentru aceste calități de toată lumea; înțelepciunea sa, transmisă celorlalți prin cuvinte și fraze meșteșugit alcătuite, a constituit, nu o dată, motiv de invidie și dușmăniei asupra-i. Este locul să menționăm aici că antipatiilor le-a răspuns întotdeauna cu calm, cu argumente și cu un farmec al discursului care anula, sau măcar diminuea orice urmă de adversitate.

Însă, între altele, rostul acestor rânduri este, atât cât se va putea, și de a privi viața marelui filozof dintr-o perspectivă mai puțin adusă în discuție, și anume, viața sa de familie. Îndeobște este bine cunoscut adevărul că această latură a existenței sale a fost un fiasco – nu chiar total... În orice caz, la acest capitol nu se pot spune prea multe lucruri bune; soția sa, celebra Xantipa, personificarea femeii cicălitoare, a răutății gratuite, a personajului negativ în general, a creat și a menținut în căsnicia lor o atmosferă permanent tensionată; o iritau calmul filozofului și comentariile sale ironice, o scotea din sărite însăși prezența acestuia în preajma sa. În sensul celor de mai sus, cred că una dintre cele mai corecte, mai autorizate și mai dure portretizări a Xantipei a fost făcută de unul dintre discipolii lui Socrate, Xenofon (430-355 î. Chr.) care o descrie astfel: „*cea mai insuportabilă dintre toate făturile ce au existat, există sau vor exista vreodată.*” (Xenofon, *Amintiri despre Socrate*, trad. Grigore Tănăsescu, Ed. Univers, București, 1987, p. 202); iar Diogene reproduce un minidialog, semnificativ, dintre Socrate și Alcibiade care se mira de răbdarea filozofului în relația cu Xantipa. „*Și tu suporți găgâitul găștelor*, i-a zis el lui Alcibiade; „*Desigur – răspunse Alcibiade – dar ele îmi dau ouă și pui.*” „*Și Xantipa – reluă Socrate – îmi dă copii.*” (Jean Brun: *Socrate*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 29). Realitatea este că Socrate însuși o considera pe Xantipa întruchiparea răului uman în toate manifestările sale spunând: „*Dacă reușesc să-mi păstrez calmul în fața manifestărilor ei, înseamnă că voi putea să mă înțeleg cu oricine; de aceea am și luat-o de nevestă, dar și pentru că, pentru mine, căsătoria este un rău necesar.*” În acest sens, este cu atât mai credibil răspunsul său dat unui tânăr la întrebarea acestuia dacă să se căsătorească sau nu: „*Oricum vei face, i-a răspuns filozoful, tot rău*

îți va fi...” Pe de altă parte, se pare că Socrate s-a „răzbunat” pentru greaua sa viață de familie trăind în... concubinaj, sau chiar ca soț, cu încă o femeie: Myrto. „La Atena fiind în uz instituția monogamiei, s-a pretins că Socrate a profitat de un decret excepțional îndemnându-i pe atenieni la poligamie.” După unii comentatori și biografi, din aceste relații „sentimental-conjugale” au rezultat trei copii (Lamprocles, Sophroniscos și Menexene), neștiindu-se exact care dintre ei au fost ai Xantipei și care ai lui Myrto... În orice caz, cea mai conturată certitudine pare a fi aceea că, în detenție fiind, Socrate este vizitat doar de Xantipa „*cu copilașul lor în brațe.*”, (Jean Brun, op. cit. p. 27), adevăr care confirmă că, măcar unul dintre cei trei fii, era al Xantipei.

Cele de mai sus – informații succinte dar elocvente în contextul conturării și creării unui cât mai reușit portret, în primul rând al omului, dar și, în mod egal, așa zice, al filozofului Socrate. Sunt elemente perfect circumscrise și, de ce nu?, într-o mare măsură hotărâtoare pentru cristalizarea și, în același timp, aprofundarea și amplificarea gândirii sale filozofice. Desigur, ar fi nepotrivit să ne cramponăm de această idee, am proceda reduțional și nedrept simplificând totul. În plus: informațiile despre viața și atitudinea lui Socrate vizavi de familie și societate ar fi incomplete fără a aduce în discuție, măcar tangențial, una din acuzațiile menționate și susținute de, mai ales, de detractorii săi. Este vorba despre așa-zisul „cerc socratic” în care era atras tineretul atenian fiind apoi corupt cu idei antisociale și antifamiliale prin promovarea unor libertăți mai mult sau mai puțin erotice, dar catalogate, oricum, grave din punctul de vedere al părinților. La acest capitol se încadra perfect o eludare a principiilor de bază privind moravurile societății timpului, atunci când se aveau în vedere “pornirile” amoroase ale celor care frecventau cercul socratic. Într-o vreme când, cel puțin teoretic, dar și practic în mare măsură, moralitatea avea nu numai un rol distinct în educația tinerilor ca viitori cetățeni de bază și de vază ai cetății și societății, ci și rostul de a constitui siguranța acesteia, gândirea filozofică socratiană deranja aceste precepte.

Așadar, „filozof și în viața conjugală, el nu s-a plâns niciodată de vitregia soartei: Mai mult, a încercat să explice de ce s-a învoit să conviețuiască atâta amar de vreme alături de o ființă insuportabilă ca Xantipa. Asemuindu-se unui dresor de cai năvălași, Socrate i-a explicat unui anume Antistene, care se minuna de răbdarea lui în viața conjugală, că, voind să se învețe a trăi în mijlocul oamenilor, a luat-o de soție pe Xantipa, convins că dacă va fi în stare să-i îndure toate hachițele, se va putea înțelege cu orice soi de indivizi.” (Doru Cosma, **Socrate, Bruno, Galilei, în fața justiției**, Ed. Sport-Turism, București, 1982, p. 31).

Acest sacrificiu al filozofului nu l-a ajutat, însă, atunci când a fost acționat în justiție și acuzat pentru fapte condamnabile cu pedeapsa capitală; din contră, învățăturile sale au fost considerate delictive și condamnate ca atare. Diogene Laertius, în **Viețile și doctrinele filozofilor**, redă astfel o parte din actul de acuzare semnat de Meletos, Anytos și Lycon: „Eu, Meletos, fiul lui Meletos (...), acuz sub jurământ pe Socrate (...). Socrate se face vinovat de crima de a nu recunoaște zeii recunoscuți de cetate și de a introduce divinități noi; în plus, se face vinovat și de coruperea tinerilor. Pedeapsa cerută: moartea.” (Jean Brun, op. cit., p. 37).

Poate cu un dram de aroganță generată de conștientizarea valorii gândirii sale, ignorând într-un fel realitatea și riscul de a apărea în fața justiției și de a se apăra împotriva învinuirilor grave care i se aduceau, în timpul procesului Socrate s-a apărat singur, refuzând să i se pledeze cauza de către altcineva. De menționat că își oferise serviciile unul dintre cei mai importanți logografi ai Atenei: Lysias. Pledoaria-ofertă a acestuia fiind considerată de Socrate ca fiind lipsită de curaj și mai puțin sau deloc credibilă în comparație cu adevărul-adevărat cu care el credea că va convinge justiția de logica gândirii sale filozofice și asupra activității sale. Era o simplă naivitate specifică spiritelor înalte care cred că lumea se conectează la ideile lor, le asimilează și sunt în stare să... moară pentru o astfel de cauză. Nici vorbă! Din totdeauna, iar în vremea noastră nu e deloc altfel, inșii piperniciți în gândire, inculții și sicofanții au trudit cu toată puterea la minimalizarea

meritelor celor mai inteligenți decât ei și, dacă era posibil, chiar la distrugerea totală a acestui... rău. În cazul de față propagatorul răului, dacă nu cumva chiar personificarea acestuia, era însuși Socrate care, cu ideile sale nocive pentru tineri și societate în general, trebuia exclus din viața cetății. Astfel s-au găsit acuzații care să ducă în final la anihilarea filozofului prin chiar condamnarea la moarte pentru fapte care impietau flagrant asupra mersului normal al lumii, fapte ale unui rebel care-i sfida până și pe zei, fapt de neconceput în acel timp. Dar care erau, concret, acuzațiile care i se aduceau filozofului ? Oficial, plângerea către justiție împotriva lui Socrate avându-i ca autori pe Anytos, Meletos și Lycon, cuprindea trei elemente de bază: impietatea asupra zeilor, introducerea de idei noi într-o politică a existenței general-acceptată – era vorba, totuși, despre democrația ateniană! –, și pervertirea tineretului. Și să mai zăbovim doar o clipă asupra celor trei denunțatori, pentru a-i cunoaște ceva mai bine: principalul dintre aceștia a fost Anytos, „*un tăbăcar bogat (...) puternic și influent*”, politician obscur și care „*era sincer convins că vede în Socrate un personaj periculos*” (Jean Brun, op. cit., pp. 38-39), Lycon un orator mediocru, și Meletos, unul dintre poeții minori ai vremii; de menționat că Lycon și Meletos avuseseră mai mult rol de figuranți la proces. De aceea acuzatul se referă în primul rând la Anytos în pledoaria sa: „*fie că veți da crezare lui Anytos ori nu, fie că mă veți elibera sau osândi, eu nu-mi schimb felul de viață (...)*”... „Felul de viață” gândit de Socrate era, în esență, aspirația sa la „deplina libertate morală, din care, de altfel, a și făcut sensul operei sale de dascăl și educator public” (Gh. Vlăduțescu, **Filosofia în Grecia veche**, Ed. Albatros, București, 1984, col. „Sinteze lyceum”, p. 207). Or așa ceva – *deplină libertate morală* – nu convenea deloc celor care stăteau în fruntea mesei în epoca respectivă. În acest context, nu e de mirare că s-au căutat și găsit capete de acuzare împotriva filozofului, care au dus, firește, la justiție și la condamnare...

Procesul a avut loc într-o zi de primăvară a anului 399, î. Cr., sigur senină, fiindcă evenimentele de acest gen, respectiv judecățile, se petreceau la Atena afară din clădiri. Procesul s-a desfășurat fără ca

Socrate să aibă avocat. Pledoaria pentru nevinovăție și-a susținut-o singur, după cum aflăm din cea mai autorizată sursă: *Apărarea lui Socrate* de Platon care, ca participant la proces în calitate de discipol al filozofului, a încercat să ia chiar apărarea mentorului său, încercare zădărnicită însă de judecătorii care au considerat-o nu doar curajoasă, ci și impertinentă. Sigur că Socrate a crezut până în ultima clipă că justiția ateniană va pricepe logica pledoariei sale și va extrage adevărul din ea, însă toate cuvintele spuse pentru apărarea sa, s-au dovedit până la urmă a fi, din păcate, inutile. Fără a intra în alte detalii, toate sursele susțin același adevăr incontestabil: pledoaria lui Socrate a fost, în contextul întregului proces, o memorabilă lecție de filozofie, civism, bun simț și de înțelepciune. Pe rând, el a demontat cu argumente solide toate acuzațiile care i se aduseseră, însă, ca de cele mai multe ori din nefericire, adevărul său a fost învins de minciunile bine ticluite ale delatorilor săi, astfel că, după deliberare, din cele 502 persoane îndrituite să alcătuiască respectivul complet de judecată, două sute optzeci și unu au votat pentru condamnarea filozofului și două sute șaptezeci și nouă împotriva (unele surse spun că ar fi fost doar două sute douăzeci și unu...). A urmat stabilirea pedepsei pentru acuzațiile care i se aduseseră; oarecum ciudat, ba chiar enigmatic va rămâne pentru totdeauna rezultatul voturilor completului: la cele 281 de voturi se mai adăugaseră 80, astfel că, din 502, 361 de voturi au fost pentru condamnarea la moarte și numai 141 împotriva...

Totul pare extrem de limpede. Însă numai la prima vedere, fiindcă lucrurile sunt destul de complicate și lesne interpretabile diferit... Sună paradoxal, dar Socrate, care fusese condamnat la moarte, între altele pentru că nu ar fi recunoscut zeii recunoscuți de cetate, „*își dedică ultimele clipe conversației cu prietenii săi pe tema nemuririi sufletului*”, iar ultimele sale cuvinte dovedesc și mai puternic acest lucru: „... *Dar acum e timpul să plecăm: eu ca să mor, iar voi – ca să trăiți. Care dintre noi se îndreaptă spre un bine mai mare, nu știe nimeni altcineva decât Zeul.*” (Jean Brun, op. cit. pp. 45-46, citat preluat de Jean Brun din *Apărarea lui Socrate*, de Platon).

Or, această credință în nemurire nu înseamnă, de fapt, implicit credința în zei, de care a fost acuzat că n-ar fi avut-o ? Să fi fost vorba despre o întoarcere bruscă la cele... zeiești, ca un fel de împăcare ultimă, de recunoaștere a greșelilor? Chiar la vârsta de 70 de ani, cât avea atunci, Socrate era prea lucid și prea conștient deja de valoarea raționamentelor sale filozofice ca să demonstreze – ce și cui? Delatorilor? Justiției? Ce mai conta? Poate că doar el și-a dat seama de la început că dincolo de acuzațiile nefondate care i se aduseseră exista o vină cu mult mai importantă și anume vina de a fi fost contemporanul unor ateniени cu poziții social-administrative și politice importante, cărora nu le convenea deloc faptul că în jurul lui Socrate gravitau tot mai mulți concetățeni care-i ascultau vorbele, care credeau în el și în spusele lui... Era doar fiul unui biet pietrar care amenința să strice cu ideile sale din socoteli un sistem democratic foarte convenabil. Pe măsură ce treceau anii, devenea tot mai periculos, deci trebuia eliminat. Se pare că, de fapt, acesta ar fi fost mobilul principal al condamnării sale: amestecul, direct sau indirect, într-o ordine a existențialului cu idei și raționamente care ar fi revoluționat prea mult... De aceea, acuzarea și condamnarea sa la moarte au la bază salvarea politicii ateniene din acele vremuri de la infestarea cu idei și concepte periculoase, nouă rămânându-ne la îndemână și ipoteza, poate cea mai apropiată de adevăr, că, de fapt, moartea lui Socrate a fost un asasinat politic.

CUPRINS

Cuvânt sentimental	5
Un mit inventat: Ahasverus, sau Jidovul rătăcitor	7
Alexandru Macedon și mama sa Olimpia	18
Maria Stuart, sau nenorocirea de a fi regină	30
Sfântul Pavel, un intrus printre apostoli?	53
Moartea lui Socrate – un asasinat politic?	66

Editura „CĂLĂUZA v.b.”
STR. Horea, nr. 30
330047 Deva, jud. Hunedoara, România
Tel.-fax: 0254 214684; 0744 521284
E-mail: valeriu_bargau@deva.iiruc.ro
Consilier editorial: Valeriu Bârgău
Redactor de carte: Mariana Pândaru
Tehnoredactor: Cristina Moruz
Carte tipărită la Tipografia
„Floarea Soarelui”
Tel. 0254 214684

Eseuri & Critică literară

DE ACELAȘI AUTOR:

- **Debut'86**, volum colectiv de debut, Ed. Cartea Românească (București, 1986);
- **Rezervația de zăpăciți** (proză scurtă), Ed. Corvin, Deva, 1995);
- **Carte de colorat mintea** (versuri), Ed. Emia, Colecția "Scorpion", Deva, 1998);
- **Bună seara, Domnule Mann...** (povestiri), Ed. Eubeea, Timișoara, 1998);
- **Un scorpion pe contrasens** (schite și povestiri), Ed. Corvin, Deva, 1999);
- **De vorbă cu...** (interviuri), Ed. Eubeea, Timișoara, 1999);
- **Insomniile binefăcătoare** (critică literară), Ed. Corvin, Deva, 2000);
- **Scuzați că ne-am cunoscut...** (proză scurtă), Ed. SigNata, Timișoara, 2001);
- **Balamucul, dragostea mea...** (roman), Ed. Călăuza, Deva, 2002);
- **Cronici Tv din vremea zăpăciților de tranziție** (tablete), Ed. Călăuza, Deva, 2004);
- **Crime și strălucire** (microbiografii), Ed. Călăuza v.b., Deva, 2004).

COLABORĂRI LA VOLUME COLECTIVE:

- **Cine ai fost dumneata, domnule Valentin Silvestru?** (Ed. Timpul, Reșița, 1997);
 - **Antologia copilăriei** (Ed. Emia, Deva, 1998);
 - **Antologia „Umorul Reformei, Reforma Umorului”** (Ed. Hiparion, Cluj-Napoca, 2001);
 - **Sub tâmpla stemei**
 - **Acorduri la vârstele țării**
 - **În sărijinul formațiilor artistice de amatori.**
- } Culegeri de poezie, proză și teatru editate de Comitetul de Cultură al județului Hunedoara

I.S.B.N. 973-8438-30-6